

A Baranya Megyei Munkaügyi Központ támogatásával

CSAK HELYBEN
HASZNALATRA !

PB
8557/6

BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (6)

Erzsébet, Fazekasboda, Feked, Kátoly, Kékesd,
Máriakéménd, Szellő
települések

PB cs az h.
8557/6

A Baranya Megyei Munkaügyi Központ támogatásával

BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (6)

Erzsébet, Fazekasboda, Feked, Kátoly, Kékesd,
Máriakéménd, Szellő
települések

Készült a

Baranya Megyei Munkaügyi Központ
pályázatára és anyagi támogatásával

Készítették:
Géczy Erzsébet
Géczy György

Sorozatszerkesztő:
Czuczor József
(Baranya Megyei Munkaügyi Központ)

Témafelelős:
Akli Krisztina
Pataki Veronika
Zsirosné Blaner Andrea
(Baranya Megyei Munkaügyi Központ)

Felelős kiadó: Környezetvédelmi és Közösségi Értéktadó Egyesület

Géczy György elnök

Készült: 1000 példányban

Nyomda: AGÓRA Ipari Kft. Nyomdája, Pécs

Felelős vezető: Dr. Kisvári András

Bevezető

A Baranya Megyei Munkaügyi Központ 1999 tavaszán pályázati felhívást tett közzé közhasznú szervezetek számára térségi erőforrástérképek készítésére, és foglalkoztatáspolitikai fejlesztési elképzelések kidolgozásának támogatására. A sikeresen pályázó szervezetek munkája során 15 baranyai térségre készült felmérés, mely eredményeként 15 kiadványból álló sorozatot tudunk most közreadni.

Célunk az volt, hogy a kiválasztott térségről részletes foglalkoztatási, szociális, és gazdasági információkat gyűjtessünk be, az elkészülő erőforrástérképekkel helyzetbe hozzuk a kistérségeket. Arra ösztönözzük a településeket, hogy szembesüljenek térségük, lakóhelyük erősségeivel és gyengeségeivel, valamint ezek ismeretében találják meg a fejlesztési irányokat, lehetőségeket.

Az erőforrástérképek azonos szerkezetben tartalmazzák a térségek szociális helyzetéről, a családok megélhetési lehetőségeiről, körülményeiről, a népesség kor, nem, iskolai végzettség, etnikai összetétel, foglalkozás szerinti összetételéről való elemzéseket, a munkáltatók számát, bemutatását, tevékenységét, a munkanélküliek összetételét, számát, a munkanélküliség főbb okait, valamint a térség fejlesztési lehetőségeinek számbavételét

Kiemelt szerepet kapott a foglalkoztatási lehetőségek feltárása, a munkaerő-állomány feltérképezése, a munkáltatók felkutatása, igényeik bemutatása.

A felmért térségekben a foglalkoztatást elősegítő szolgáltatások, képzések, beruházások, a vidékfejlesztés összehangolt tevékenységet feltételez mind a munkaerőpiaci szereplők, mind az állami, önkormányzati, valamint a civil szféra részéről.

A kistérségek fejlesztésében, a beruházások létrejöttében érdekelt szervezetek összefogását, partnerségét, forrásaiknak összehangolását segítheti elő az erőforrástérkép azáltal, hogy rálátást nyújthat a térségre, így a fejlesztések is jobban elérhetik az adott településeket.

A kiadványok elsősorban azoknál a települési önkormányzatoknál érhetőek el, amelyekről azok szólnak. Remélem a tájékozódni, beruházni szándékozók eredményesen forgatják majd e sorozat kiadványait.

Pécs, 2000. január

Hidvégi Péter
igazgató

Baranya Megyei Munkaügyi Központ

TARTALOMJEGYZÉK

I. A FELTÁRT TÉRSÉG JELLEMZÉSE.....	3
1. Terület nagyság, lakosság szám	5
2. Baranyában elfoglalt gazdasági, szociális, foglalkoztatási helyzet	7
II. A feltáráshoz alkalmazott módszer	10
III. A TÉRSÉG SZOCIÁLIS HELYZETE.....	11
1. Családok száma, megélhetési lehetőségeik	11
2. A szociális ellátó rendszerek.....	13
3. A lakosság korösszetétele, nem-, iskolai végzettség szerinti megoszlásban	16
4. A lakosság etnikai korösszetétele	20
5. Ok - okozati tényezők, a térségre való kihatásuk.....	28
IV. GAZDASÁGI INFORMÁCIÓK	29
1. A helyi gazdasági szereplők.....	29
2. Természeti, kulturális, turisztikai, gazdasági erőforrások	30
3. Erősségek, gyengeségek vizsgálata.....	31
4. A térségben fellelhető kis-, közép-, és nagy foglalkoztatók (10/10-50/50 fő felett)	33
5. A foglalkoztatók nemzetgazdasági ágak szerinti csoportosítása	35
6. A foglalkoztatók tevékenységi területe, foglalkoztatottak száma, lakóhelye	38
7. Munkáltatók igényei a térség intézményei és a munkavállalók felé	41
8. Jövőre néző értékelés, fejlesztési lehetőségek	41

IV. FOGLALKOZTATÁSI INFORMÁCIÓK	42
1. A térség foglalkoztatási mutatói, foglalkoztatási lehetőségek	42
2. A munkanélküliek száma, összetétele	44
3. A megváltozott munkaképességűek	46
4. Pályakezdők	46
5. Tartós munkanélküliek	47
6. Női munkanélküliek	47
7. A munkanélküliség főbb okai a térségben	48
8. Munkavállalási nehézségek	48
9. A munkára való hajlandóság	49
10. Helyi intézmények tevékenysége, aktivitása a foglalkoztatáspolitikai terén.....	50
11. Fejlesztési lehetőségek, jövőre néző értékelés.....	50
V. A TÉRSÉG ERŐSSÉGEINEK ÉS GYENGESÉGEINEK SZÁMBAVÉTELE	51
VII. A TÉRSÉG FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI	52
VIII. LEHETSÉGES FOGLALKOZTATÁSI PROGRAMOK ÖTLETEINEK BEMUTATÁSA, MELYEK A TÉRSÉG FOGLALKOZTATÁSI, NÉPESSÉG MEGTARTÁSI HELYZETÉT JAVÍTHATJÁK	55
IX. AZ ERŐFORRÁSTÉRKÉP FELHASZNÁLÁSÁNAK, TERJESZTÉSÉNEK TERVEI, ÖTLETEI, MEGVALÓSÍTÁSÁNAK MÓDJA	57
Felhasznált irodalom	58

I. A FELTÁRT TÉRSÉG JELLEMZÉSE

A Dél-Baranyai-dombság területe 1250 négyzetkilométer. Nagyjából E-D irányú tordelt táblás felszín, amelynek északi része emeltebb a délinél, így a völgyek közötti hátaq déhes kitettséget élveznek.

A Kelet-Mecsek dél-keleti lábától, Pécsvárad városától néhány kilométerre található Feked és Fazekasboda községek, majd a Baranyai-dombságon és annak Geresdi-dombvidéken haladunk erősen tagolt dombos-völgyes vidéken, így juthatunk el Kékesd - Erzsébet - Szellő - Kátoly - MáriaKemend községekbe.

Az új „patak parti” település vonzaskörzetek szerint:

- MáriaKemend, Kátoly, Szellő, Erzsébet és Kékesd (4 238 ha) Pécs város vonzaskörzetéhez,
- Feked (1 933 ha) Mohács város vonzaskörzetéhez,
- Fazekasboda (702 ha) Pécsvárad város vonzaskörzetéhez tartoznak.

Térségi összefogás szerint a települések a Mohács Térségi Területfejlesztési Tanácshoz tartoznak.

A térség területét a fő vízfolyás, a Karasica patak és mellékpatakjainak völgyei tagolják. A Karasicát a középkorban Karasurnak, Krassónak nevezték, fordítása szerint Fekete-víznek. A vízfolyás a dombvidéket keleti és nyugati félre osztja. A két terület domborzati viszonyok tekintetében különbözik egymástól.

Nyugatra eső részét széles dombhátak, a keletre esőt keskeny, nagyobb lejtésű dombhátak jellemzik. Geológia szerint a Karasica-völgytől csaknem a Duna folyóig tartó Geresdi-dombvidéket nemcsak a megye, hanem a Dél-Dunántúl felszíni kőzetének legősibbe, a gránit építi fel lapos hátságokat alkotva, melyre a tengeri üledékként mészkő-homokkő konglomerátum rakódott. A Baranyai-dombság alacsony táblás dombvidékének fedőrétege a lösz és az anyag. Talaja szerint a Raman-féle barna erdőtalaj jellemzi, mely korszerű agrotechnikával művelve jó tennőképességű. A homokkővön és a grániton létrejött savanyú, nem podzolos barna erdőtalajok az erdőgazdálkodásra, a réti öntéstalaj pedig a rét-és legelőgazdálkodás számára alkalmasak. Éghajlatban jellemző a délről érkező mediterrán légtömegek hatása. A klimatikus és talajadottságok, valamint a domborzat együttese kedvezőek feltételeket biztosítanak a mezőgazdálkodásra. A terület 11,5%-ban erdő – zömében tájidegen fajokból -, 0,9%-ban rét vagy legelő, 87,6%-ban művelt terület, illetve belterület.

A térség községeinek megközelíthetősége Fazekasboda kivételével előnyös, mivel Feked a 6-os főút Moháccsal összekötő számú út mentén, Erzsébet - Kékesd - Szellő - Kátoly - Máriakéménd községek a 6-os főutat az 57-es (Pécs-Mohács) úttal összekötő 571. számú út mentén, vagy közvetlen közelében találhatóak. Tömegközlekedésben az autóbusz az egyetlen - Feked község mellett haladó vasútvonalai megállók között is vonatpótló autóbuszok közlekednek három éve. A járatok száma a térségben az elvárhatónál ritkábbak, mely a Pécsvarad - Szederkény útvonal mentén található községekben szembetűnő. A teher-és személygépjárművek áthaladó forgalma Erzsébet, Szellő, Máriakéménd községekben jelentős.

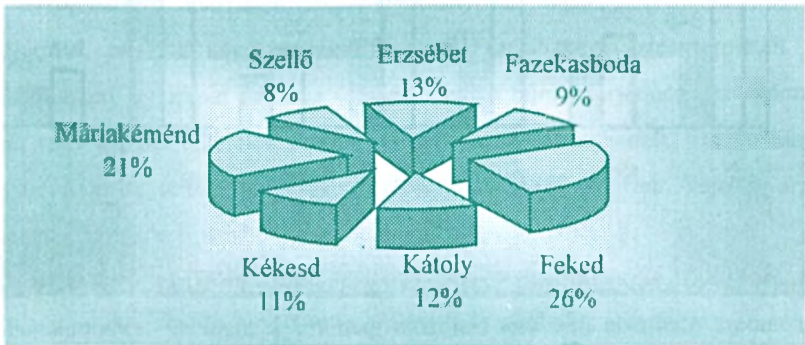
1. Terület nagyság, lakosságszám

A települések területi nagysága (ha)

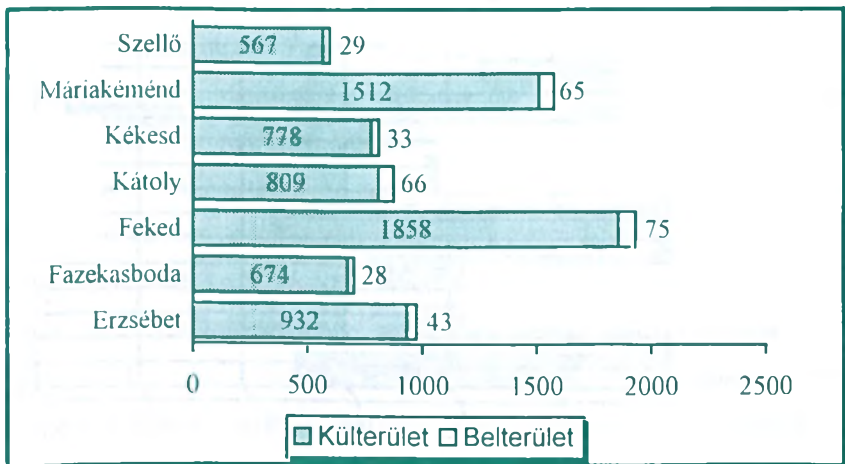
Erzsébet Fazekasboda Feked Kátoly Kékesd Máriakéménd Szellő

975 702 1933 875 811 1577 596

Az összterület százalékos megoszlása

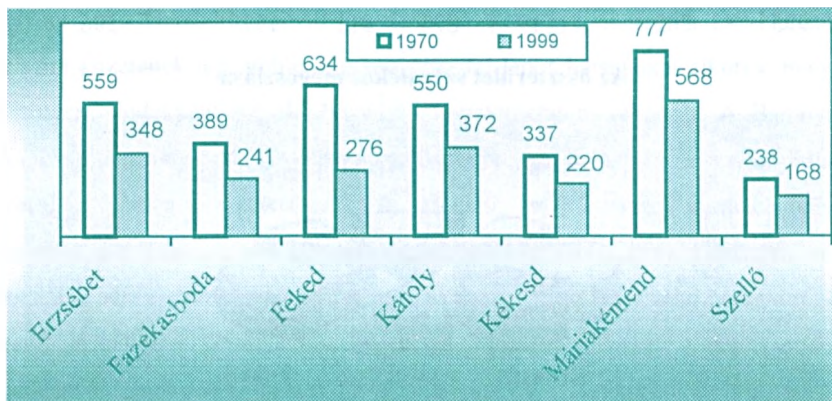
Települések összterületén belül a külterületek és belterületek nagysága (ha)

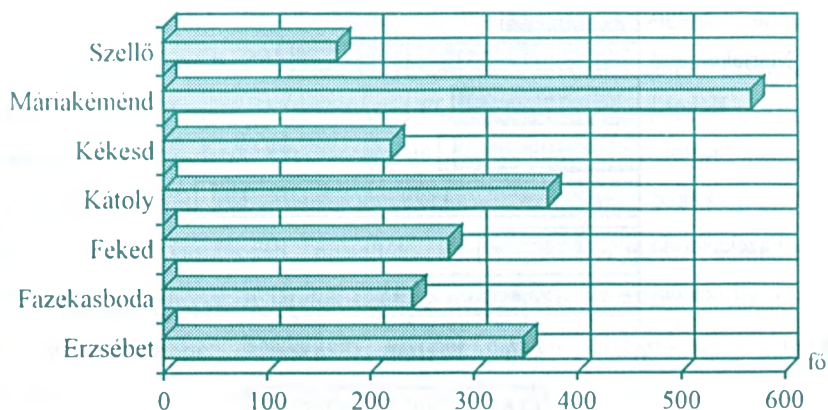
Dokumentumok igazolják a vizsgált települések lakosságának csökkenését. Ez a kedvezőtlen tendencia az idősebb (60 – 65 év feletti) lakosság számának növekedéséből és a születések számának erőteljes visszaeséséből adódik.

Máriakéménd és Szellő községben a 90-es évek elején tapasztalható mélypontról az utóbbi két évben volt némi pozitív elmozdulás a népesség alakulása során.

A népességszám változásának ábrázolása (fő)

A települések lakosság száma (1999)

2. Baranyában elfoglalt gazdasági, szociális, foglalkoztatási helyzet

A mezőgazdaságban 1990-es évek közepe óta a termelés átalakulását követhetjük figyelemmel. Az állami gazdaságok privatizálásával és a szövetkezeti szektor átalakulásával meghatározó szerepet kapott a magántulajdon. A tulajdoni forma váltás egyúttal termelés csökkenéssel is járt, mely megfigyelhető a növénytermesztés, az állattenyésztés és a zöldség-gyümölcs termesztés területén is.

A mezőgazdaság adottságai jók, hagyományosan magas színvonalú művelési kultúrával, mind a növénytermesztés, mind az állattenyésztés területén. Az állatállomány létszámát tekintve - szinte minden fajra kiterjedően - mélyponton van, vagy a piaci feltételek szerint évi periodicitással hullámzik. Hagyományos ágazat a szarvasmarha-tenyésztés, csökkent az 1980-as évek elejétől, annak ellenére, hogy a térségben hagyományai vannak ennek az ágazatnak. Több szarvasmarha tartó telep üresen áll, vagy más célra próbálják hasznosítani. A gabonatermesztés, valamint a vetőmag előállítás területén elvárható eredmények nem érik el az országos szintet.

A települések egykori nagy foglalkoztatói a termelőszövetkezet, a privatizációt követően átalakultak, vagy megszűntek. Ipari jellegű kiegészítő tevékenységeiket korlátozták, vagy felszámolták. A térség ipari, infrastrukturális helyzete nem gyakorolt vonzerőt olyan hazai vagy külföldi befektetők körében, akik jelentős tőkeemeléssel és profilváltással a szakképzett és szakképzetlen munkaerőt helyben foglalkoztatni tudja. A gazdasági szerkezetátalakulás után tehát, a gazdasági szereplők forráshiánya okozza a fellendülés megtorpanását. A banki szféra hitelkamatai egy - egy projekt életképességének fennmaradását veszélyeztetik. Ez természetszerűleg magával hozta a családok létbizonytalanságát, a hagyományosan falusi együttélés szétszakadását, az utódok városok, vagy azok közvetlen közelébe húzódását, az elvándorlást.

Mindezt fokozta az a rendszerváltás utáni oktatáspolitikai, mely a kezdetben iskolaalapítási törekvéseket, majd a 90-es évek végén az előbbivel ellentétben, a közös iskola-fenntartási törekvéseket támogatja. A falusi létformához kötődő mezőgazdasági mesterségeket az évtizedek során kiszorították az egyre nagyobb arányban feldolgozóipari és építőipari szakmákkal képzett lakosok, annak érdekében, hogy a közeli városokban ingázással tartsák fenn magukat. Mivel az ipari szerkezetátalakítás munkaerő-leépítéssel járt, első áldozatai az ingázók és a képzetlenebb alkalmazottak voltak. Mára az ingázással történő munkába járás ott, ahol a munkáltató nem járul hozzá a jelentős utazási költségekhez, nem vállalható. Az ipari szakmunkásréteg helyben – mivel a kereslet és a felvevő piac szűk, korlátozott, -nem képes önálló vállalkozások indítására, megtartására. A munkaerő 40 %-a nem a szakképzettségének megfelelő munkakörben tevékenykedik, így a kereslet – kínálat piacán hátrányba kerültek. A képzettségnek nem megfelelő munka egyben a jövedelemtermelő képességet is degradálta. A magántulajdonon alapuló piacgazdaságra való áttérés és a gazdasági struktúra ezzel összefüggő átalakulása hozta felszínre a munkanélküliséget, az elszegényedést és az abból fakadó elkeseredést a piacgazdaságtól. A vizsgált településeknek az önkormányzatai nem, vagy csak minimális hatást képesek gyakorolni a helyi gazdasági folyamatokra, mert nem rendelkeznek a hatásgyakorláshoz szükséges forrásokkal. Fejlesztési lehetőségeik leszűkülnek az alap infrastruktúrára, és ezek finanszírozása túlnyomóan szben állami támogatásból történik. A helyi adóbevételek minimálisak. Az elszegényedő réteg és a munkanélküliek szociális terheit enyhítik szociális segélyezéssel, illetve közhasznú foglalkoztatás formájában. A térség további kihívása az idősek és inaktívak nagy számával együtt járó szociális ellátó rendszerek kialakítása és koordinálása. Országos, de helyi adatok szerint is növekszik az időskorúak aránya, egyre több a 60 éven felüli állampolgár.

Mivel országosan is hiányzik még annak a struktúrának a kiépítése, mely figyelembe veszi, hogy az idős emberek milyen segítségre szorulnak. Így ezt a feladatot a helyi önkormányzatok vállalják fel. A hét Karasica menti település mindegyikén a szociális problémák kezelése érzékeny terület. Az idősök számára Fazekasbodán működik Idősek Napközi Otthona önálló vezetéssel, Fekeden és Máriakéménden pedig Idősek Klubja heti rendszerességgel. A gyermekvédelemről szóló új törvény megalkotásának köszönhetően az 1999. évtől kezdve, minden településen működnek a gyermekjóléti szolgálatok. Állandó helyi háziorvosi ellátás egyetlen településen, Erzsébeten van. A többi településeken - a helyi orvosi ellátás - csak heti néhány órára korlátozódik.

A megváltozott munkaképességűek reintegrációjának csirái már az 1999-es év elején érezhetőek voltak Máriakéménden. Az elképzelés jelen kiadvány készítése idején teljesedik ki a Luxin Kft szerepvállalásával, mely pillanatnyilag 8 főt foglalkoztat.

Három településen található civil szervezetek: Fekeden (1), Kékesden (1) és Máriakéménden (4). Ezeknek a szervezeteknek célja a helyi közösség formálása, helyi értékek teremtése és megőrzése, valamint a segítségnyújtás.

Kátoly, Erzsébet és Máriakéménd községek önkormányzatai társult formában alapfokú oktatási intézményeket tartanak fenn. Fazekasboda, Feked, Kékesd és Szellő önkormányzatai pedig szintén társult formában, de nem helyben biztosítják az óvodai és az alapfokú iskolai ellátást.

II. A FELTÁRÁSHOZ ALKALMAZOTT MÓDSZER

Feladatunk hét Karasica-menti településen élő lakosság helyzetének felmérése, valamint a felmérés eredményeinek elemzése és összefoglalása e tanulmány formájában.

Alkalmazott módszerek

1. Információk gyűjtése az adott településekről:

- publikációk,
- cikkek,
- kézikönyvek,
- tájékoztató kiadványok,
- adatgyűjtemények körében

Ennek keretében kutatást végeztünk az elmúlt tíz évben kiadott – az említett településekhez kapcsolódó - újságok, folyóiratok körében.

2. Kérdőíves feldolgozás

Az itt élők körében 1999. nyarán kérdőívet felhasználva igyekeztünk adatokat gyűjteni a tanulmány elkészítéséhez kapcsolódó kérdéskörökről.

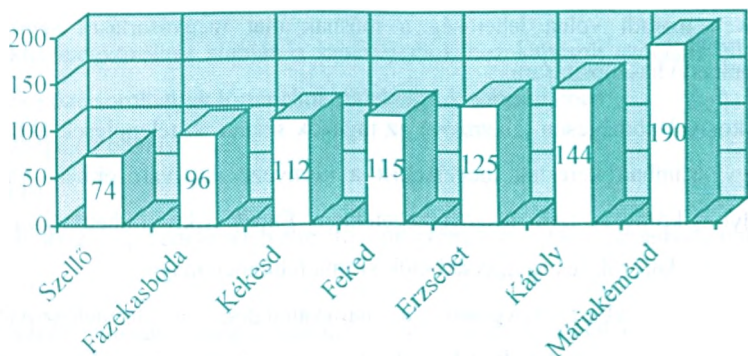
3. Interjúk készítése helyi lakosokkal, politikai kulcsszereplőkkel:

- elsősorban önkormányzati képviselőkkel, polgármesterekkel készült interjúk tapasztalatait építettük be a tanulmányba, valamint reprezentatív lakossági minta alapján készült interjúk, vélemények tartalmának lényegét használtuk fel.

III. A TÉRSÉG SZOCIÁLIS HELYZETE

I. Családok száma, megélhetési lehetőségeik

Családok száma a felmért települések között

A történelem során, az itt élő családok helyben teremtették meg önmaguknak a megélhetéshez szükséges forrásokat. A falun élők erkölce abban rejlett, hogy az emberek akkor is dolgoztak, amikor a munkájuknak a hozadéka nagyon kicsi, szinte semmi sem volt. A falusi világban mindig voltak olyan időszakok, amikor a betakarítás töltötte ki az itt élők napjait, az év további jó fele mindezt a munkát készítette elő. Telen viszont nemcsak, hogy alig igényelt a mezőgazdaság munkát, de még a lehetősége is szükösen maradt. Erkölcsi törvénynek fogadták el, hogy a tisztességes ember „mindig csinál valamit”. Ösztönösen megtapasztalták, hogyan kell megválasztani a kisebbik rosszat, azaz, az életet garantáló jobbat. Ha télen nem volt a határban, vagy az állatok mellett annyi munka, ami a napot kitölti, - méghozzá a 16 órás napot -, akkor tenni kellett valamit, ami nem haszontalan. Javították a szerszámokat, vágták fel a fát, az asszonyok fontak, fosztottak, varrtak. A munka alól felmentést csak a betegség és az ünnepek jelenthettek.

Az ipari termelés alapvetően felforgatta a sok évtized alatt kialakult világot. A gyáripari technika megkövetelte, hogy a vállalkozók munkások százait, ezreit beréret dolgoztassa. Ezzel a gazdaság legdinamikusabb szektorában egy új jelenség vált jellemzővé: a munkabér. A gyáripari termelés úgy gondoskodott a munkaerőről, hogy kiszakította őket abból a falusi környezetből, amelyikben bőven maradt volna lehetőség a másnak már megvásárlásra sem érdemes munkaidő hasznosítására.

Ekkor vált tömegesen jellemzővé az ingázók száma. A települések aktív lakosai nagy számban kerestek megélhetést a környező nagyvárosokban, valamint a helyi és környező termelőszövetkezetekben. Ennek is köszönhető mára, hogy az időskorú lakosok- és az egyedül élők száma feltűnően magas.

A rendszerváltást követően, a nagyvállalatok és termelőszövetkezetek gazdálkodásának átalakulása következtében bekövetkezett munkaerő csökkenés érzékenyen érintette a falusi lakosságot. Van keresletképes munkaerő - az atképzéseknek köszönhetően - hiszen minden településen találunk ingázókat, melynek száma - adatunk alapján - Fazekasbodán, Fekeden, Kátolyban, Kékesden és Mariakéménden a legmagasabb. Munkakörük nagyon széles sávba sorolható és sokszínű.

A munkaképes lakosság kevés hányada képes helyben, biztos megélhetési forrást találni önmaga számára. Egyetlen középfoglalkoztató a Kátolyi szekhelyű Mezőgazdasági Szövetkezet. A hét település egyikén sem találtunk nagy foglalkoztatókat és a meglévő szolgáltatók, egyéni vállalkozások száma is csökkenni látszik. A helyi önkormányzatok kevés intézményt képesek megtartani. Meglévő intézményekkel - ha van ilyen - pedig kötelező feladataikról gondoskodnak.

Helyi önkormányzat által fenntartott intézmény Fazekasbodán az Idősek Napközi Otthona, Fekeden a Vízmű, Erzsébeten, Kátolyban és Mariakéménden pedig az oktatási intézmények.

A családok harmadik csoportja kihasználja a szociális támogatási formákat. Minden településen az aktív korú lakosok 5 - 20 % -a családi pótlékből és különböző szociális támogatásokból tartják el családjaikat

2. A szociális ellátó rendszerek

Pragmatikus megközelítés alapján a szociálpolitikához kapcsolt szociális ellátó rendszerek közé sorolhatjuk történelmi kialakulásuk sorrendjében:

- az egészségügyi ellátást,
- az oktatást,
- a különböző jövedelemhelyettesítő programokat (társadalombiztosítást, segélyezést),
- a személyes szociális szolgáltatásokat, mint a szociális munka, a házi vagy intézményi gondozás,
- a gyermekjóléti szolgáltatásokat.

Szociálpolitikusok szerint bizonyos munkaügyi szolgáltatásokat is - mint például a munkaerő-közvetítés - is ide tartozónak érezhetjük. Ez utóbbi lehetőségnek kistélepeleéseken a Teleházak adhatnak életképességet.

A munkaerőpiacról - hivatalosan nyilvántartott munkanélküliek mellett -, kizsorulnak a megváltozott munkaképességűek, a korán nyugdíjazottak, azok, akiket egyre kevésbé fogad el a mind nagyobb hatékonyságra törekvő termelés.

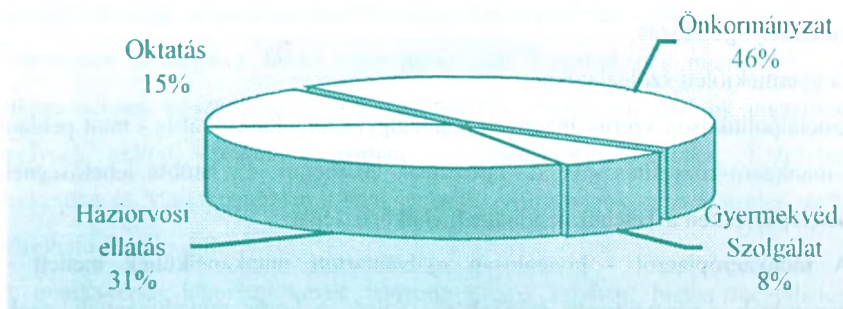
A munkaerő egy részének elhelyezkedési esélye egyre nehezebb. Jellemző a korábbinál jóval több, bizonytalan egzisztenciát jelentő alkalmi vagy ideiglenes munka, de sok ember számára ad megélhetést a rosszul fizetett segédmunka.

Az információs társadalom megjelenése, valamint a különböző technológiák változása a vizsgált településeken még nem jelentik a bizonytalan megélhetés tendenciájának változását

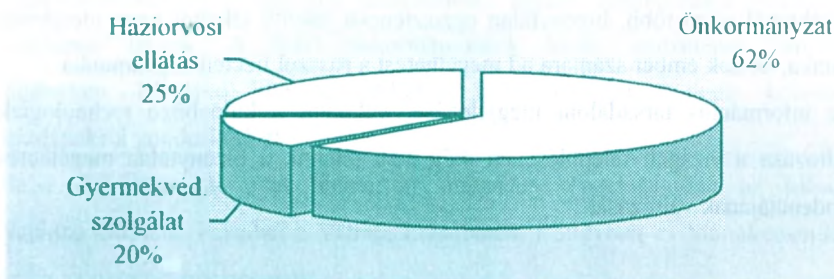
Különösen súlyos probléma, hogy szinte mindenhol emelkedik a tartósan - egy évnél hosszabb ideig - munkanélküliek száma. Meglepően magas számuk a 36 – 45 éves korosztály között. A vesztesek főként rosszul képzettek, iskolázatlanok, rossz szociokulturális környezetben felnőtt fiatalok és nem utolsósorban a nők. Helyi adatok igazolják, hogy növekszik az időskoriak aránya, a 60 éven felüli lakosok száma. Az orvostudomány fejlődésével megnőtt az idős, a tartósan beteg, hosszas ápolást igénylő emberek száma.

Szociális ellátórendszerek megléte a vizsgált településeken, vállalt, vagy vállalható szerepvállalási arányszáma, százalékos megosztásban

Erzsébet

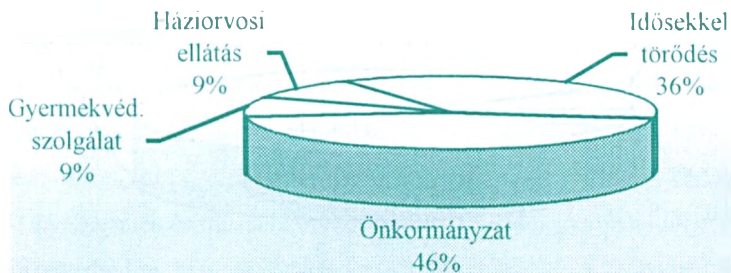

Fazekasboda

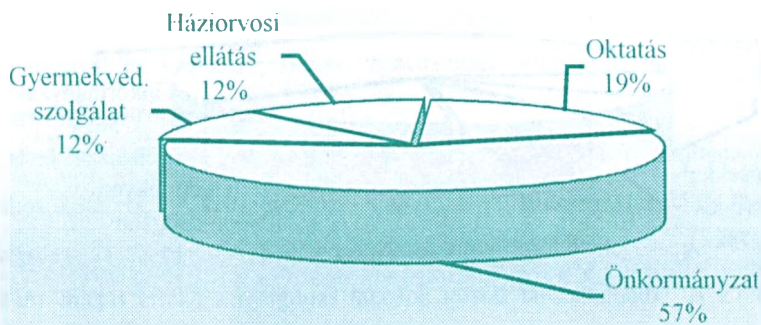

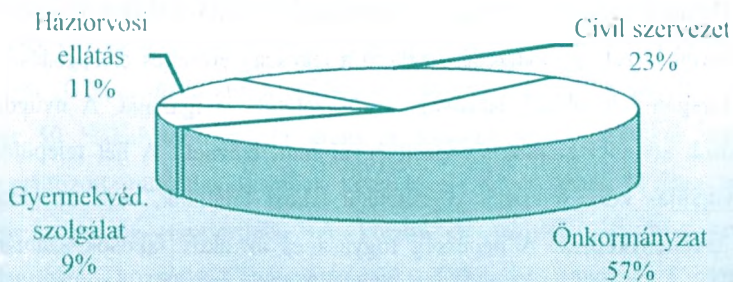
Feked

Kátoly

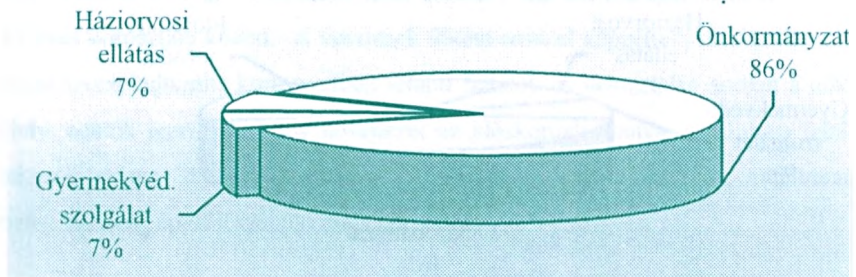

Kékesd

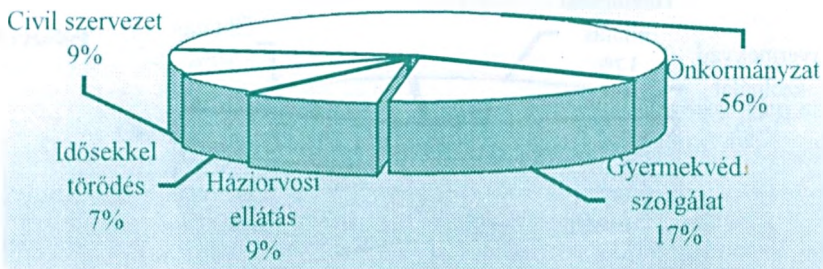

Szellő

Máriakéménd

3. A lakosság korösszetétele, nem-, iskolai végzettség szerinti megoszlásban

A Baranya megyei lakosság korösszetételéről szóló statisztikai adatokat, melyek szerint közel egy évtizede érezhető a lakosság erőteljes elöregedése, az általunk vizsgált települések lakossági korösszetétele is igazolja. A nyugdíjas korú lakosok zömmel alacsony végzettséggel rendelkeznek. A hét településen három nyugdíjas korú főiskolai végzettségű lakost találtunk, akik az oktatás területén tevékenykedtek. A népesség fogyása és az aktív lakosok számának mérséklődése a 1970-es évektől robbanásszerűen érte ezeket a kis falvakat is, és ez a tendencia, sajnos - két település kivételével - még ma is folytatódik.

Erzsébet község népességének egyharmadát alkotja az 55 év feletti lakosság, melynek nagy hányadát a nők képezik.

Az aktív korú lakosság nemi aránya a jelenlegi adatok alapján azonos, 80 - 80 fő. Iskolai végzettségük alapján közel 50 %-a rendelkezik szakmunkás végzettséggel, 15 %-nak alapközi, 20 % a gimnáziumi és egyéb középfokú végzettségű, 5 % -a pedig egyetemi és főiskolai képzéssel és rendelkezik. A 81 éves gyermek és ifjúsági korosztályban 10%-kal nagyobb a fiúk aránya.

Fazekasbodán feltűnően magas a - többségben női - nyugdíjas korú lakosok száma. Az összlakosság 54 %-át alkotja az aktív, munkaképes korosztály, 2 % -kal több férfi, mint nő. Közöttük 21 % alapközi, a többi (72 %) középfokú végzettségű, melyben a szakmunkás képzés mellett 23 %-ban találunk érettségivel és szakközépiskolai végzettséggel rendelkező lakost. A főiskolai végzettség aránya az aktívak között 2 %.

Feked összlakosságának mindösszesen 33 %-a, (93 fő) sorolható az aktív lakosok körébe. A kis falu 55 % -át alkotják az időskoriak és 55 év felettek, és kevéssel 10 % fölött van a gyermek és fiatal korúak népessége. A női nemi arány magas értéke a nyugdíjas lakosok között tapasztalható. A 21 és 55 év közöttiek között közel 80 %-os a középfokú végzettségük száma, zömmel szakiskolai és szakmunkás végzettséggel. A felsőfokú végzettségük aránya a folyamatban lévő felsőfokú tanulmányok után, a jelenlegi összlakossághoz viszonyított 2 % fölé emelkedik.

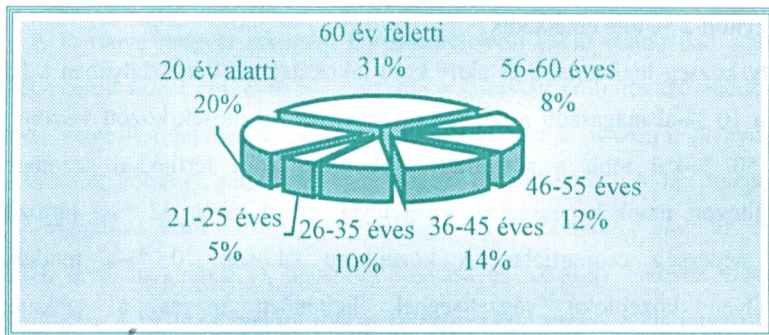
Kátoly község legfiatalabb és aktív korú lakosságának korosztályában a férfiak aránya 10 %-al magasabb a nőkhöz viszonyítva. Az idősek között viszont több mint 50 %-kal több a női arány a hasonló korú férfiakkal szemben. A megváltozott munkaképességük kivételével, az itt lakók 42 %-a tartozik az aktív népesség csoportjába. A középkorú lakosok 70 %-a rendelkezik valamilyen középfokú végzettséggel. Feltűnően magas a szakmunkás képzéssel rendelkezők és a - helyi népességhez viszonyítva – sok a felsőfokú képzéssel rendelkezők száma.

Kékesd község összlakosságának több mint fele, életkora vagy egészségi állapota miatt nem tartozik az aktív korú lakosok közé. A 40 %-os arányú időskorú lakosság egyharmadát női népesség alkotja. A középkorú lakosok nemi megoszlása arányosan alakul. A fiatal lakosok között 6%-kal magasabb a fiú gyermekek aránya. A munkaképes lakosság 43 % rendelkezik szakmunkás képesítéssel, melyek között valamelyest több a férfiak szakképzése. Az aktív női lakosság 23 %-nak van gimnázium érettségije -, vagy egyéb középfokú képesítése, 10 %-a pedig főiskolai végzettséggel rendelkezik és 24 %-ra tehető az alapfokú képesítéssel rendelkezők aránya.

Máriakéménden, a település összlakosságához viszonyítva, 27 % -27 % alkotja az időskorúak és fiatalok népességsoportját, előbbinél 20 %-kal magasabb a női időskorúak aránya. Az aktív korú lakosság (40 %) nemi megoszlása arányos, szakképzettségük alapján 82 % rendelkezik középfokú - főleg szakmunkás-, 13 % alapfokú és 1 % -ra tehető a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma.

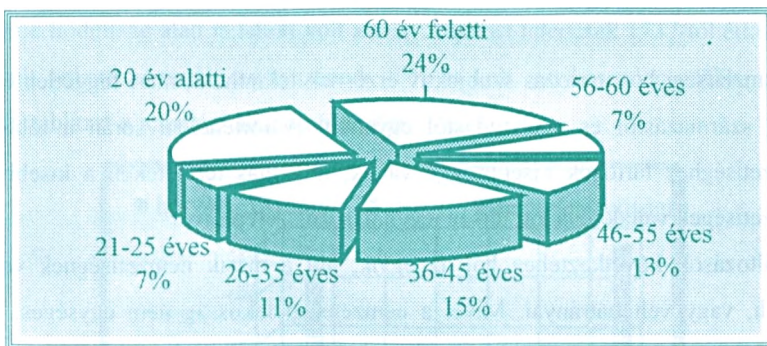
Szellő község lakosságának 37 %-a időskorú és az aktív korúak nemi arányában 10 % -kal több a férfi lakosok száma. Iskolai végzettségük alapján az aktív korúak a szakmunkásképzővel rendelkeznek, de magas az alapfokú és ezzel ellentétben alacsony a felsőfokú végzettségük száma.

A települések női lakosságának korösszetétele:

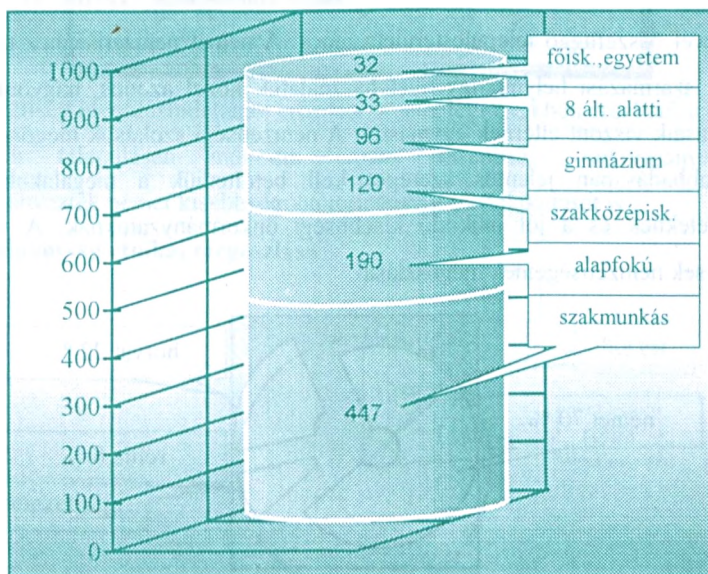

A települések férfi lakosságának korösszetétele

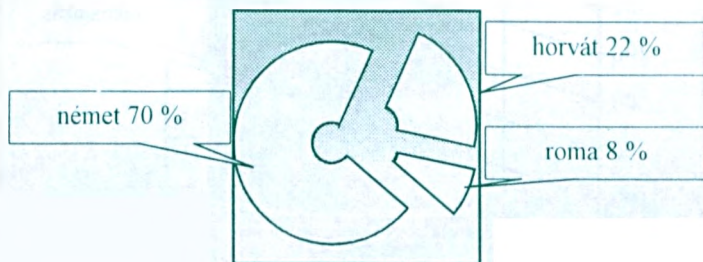
A diagramokból jól kirajzolódnak a vizsgált települések lakosságának nemiletkori összetételei. Korösszetétel alapján 60 év felett 7 %-kal több női lakos él. Négy korosztályban 1 %-os eltérést olvashatunk a kördiagramokról. A 20 év alatti korosztályok százalékos aránya a férfi és női lakosságban megegyező százalékos arányt mutat. A 21 és 25 év között a férfi lakosság 2 %-os többszámot mutat. Az aktív korú összlakosság (20-60 év) iskolai végzettségének grafikus ábrázolása:

4. A lakosság etnikai korösszetétele

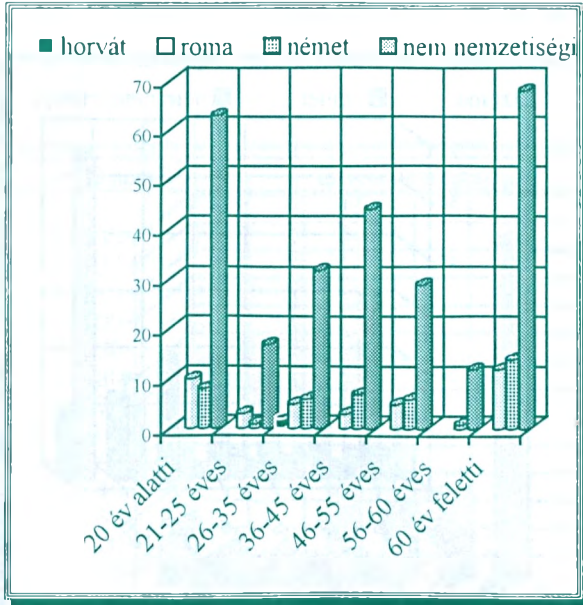
A nemzetiségi hovatartozás szubjektív érzésnek tekinthető, mert független érzés lehet származástól és nyelvtudástól egyaránt. A történelem során a többségi nemzetiséghez tartozók kisebbséggé váltak, míg más területeken a kisebbségi nemzetiségek váltak az adott térség meghatározó szereplőivé.

E változások következtében hol az egyik, hol a másik nemzetiségnek voltak valódi, vagy vélt hátrányai. Mivel a nemzetiségi lakosság nem egységes, sem nemzetiségi érzése, sem nyelvhasználata tekintetében, egy része az asszimilálódás, más része a disszimilálódás stádiumában van. Ezt bizonyítják azok a vegyes házasságok is, melyek a településeken létrejöttek. Mivel önmagukat nemzetiségnek vallók nagy számban találhatók ezekben a falvakban, így a térség gazdasági és kulturális helyzete jelentősen befolyásolja a nemzetiségi lakosság életmódját és életkörülményeit. A vizsgált falvakban a nemzetiségi népesség eloszlása egyenetlen. A községekben a nemzetiségi lakosság kis egységben, más nemzetiségű lakosokkal együtt él. Feked kivételével összefüggő településterülete nincs. A német nemzetiséghez tartozók őseinek származási helyük, így nyelvhasználatuk közel azonos, hagyományaik és szokásaik viszont eltérnek egymástól. A nemzetiségi szokások megőrzésében és továbbadásában jelentős szerepet kell betöltenniük a megalakult civil szervezeteknek és a jól működő kisebbségi önkormányzatoknak. A vizsgált települések nemzetiségeinek megoszlása:

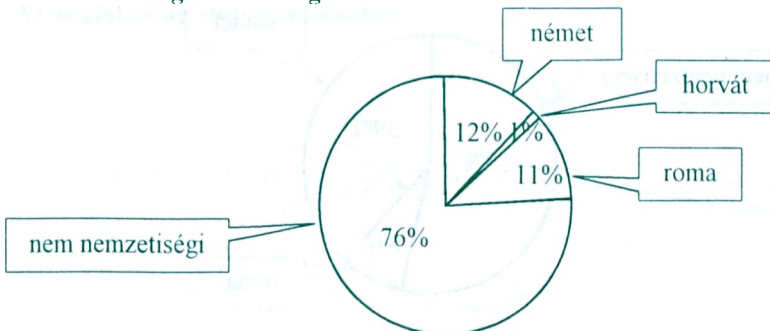
Erzsébet

A török hódoltság alatt is lakott volt a falu. A német telepések 1737-től érkeztek. A múlt század közepéig arányszámuk 40%-os volt, ezt követően csökkent. Az alábbi táblázat a jelenlegi állapotot tükrözi:

A nemzetiség identitástudatának erősítése a jelenlegi években érezhető azáltal is, hogy a településen működik cigány kisebbségi önkormányzat és kezdeményezték német kisebbségi önkormányzat megalakulását is.

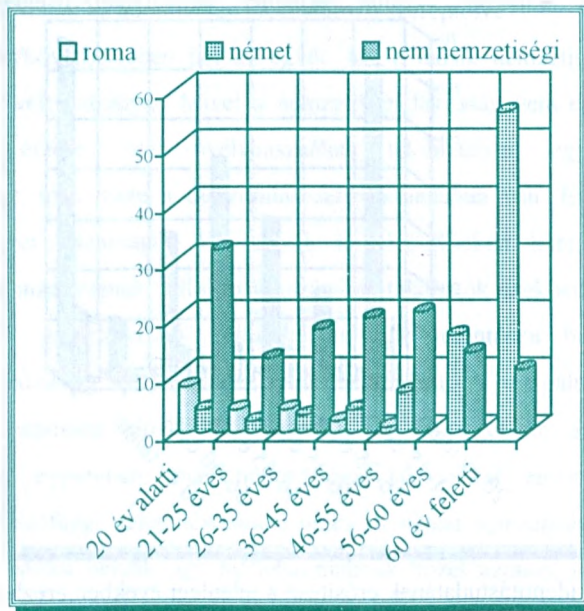
Az összlakosság etnikai megoszlása

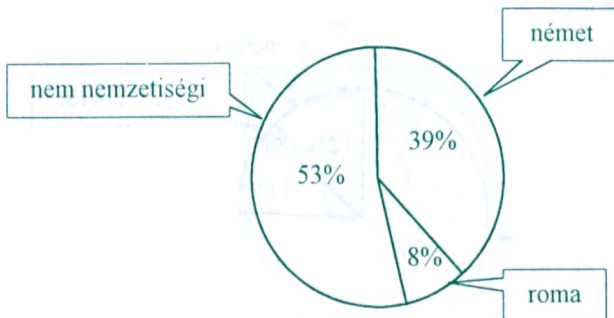

Fazekasboda

1720- tól jelentek meg a német telepesek, a 1930-ban 31 fő magyar, 446 német anyanyelvű. 1970-ben 81 magyar, 308 német élt itt. Mára ez az arány csak a nyugdíjas korosztály között tapasztalható, melyet az alábbi diagram is szemléltet.

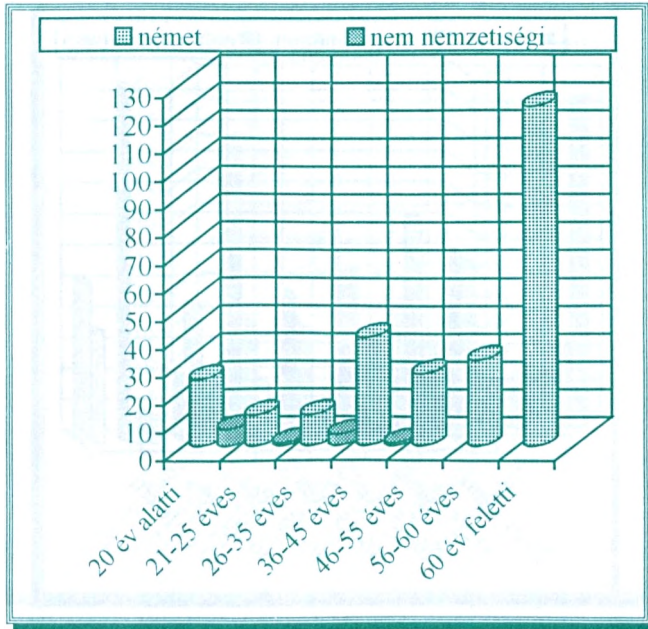

Az összlakosság etnikai megoszlása

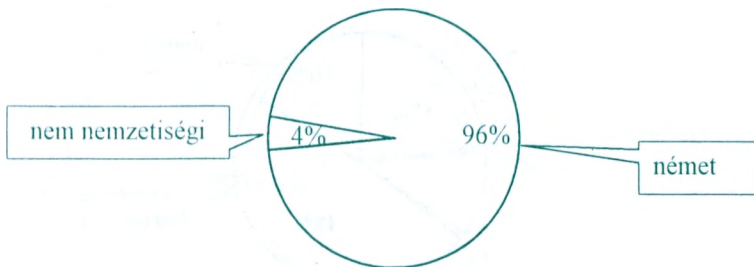

Feked

A török hódoltság végére elnéptelenedett. A 18. század végén is lakatlan puszta volt. 1725-1727 között kezdett benépesedni német telepésekkel, akik a fuldai apátság területéről érkeztek. 1970-ben 99 magyar, 535 német élt itt. A történelem során ez a település megőrizte és megerősítette etnikai egységét, hiszen ma is, az összlakosság közel 96%-a nemzetiséghez tartozónak vallja magát.

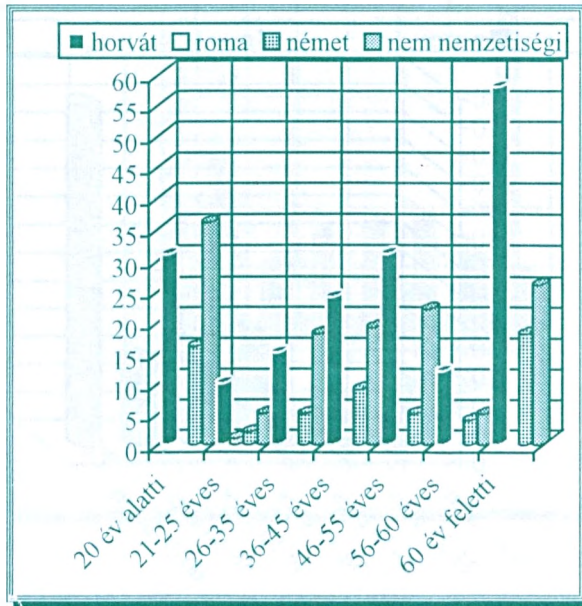

Az összlakosság etnikai megoszlása

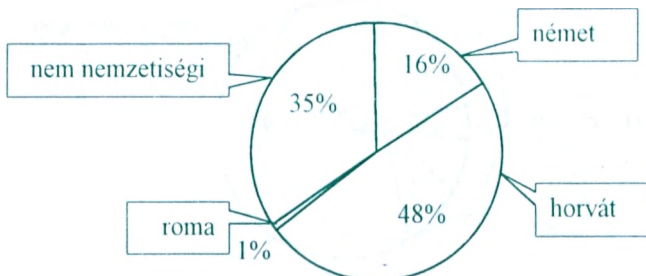

Kátoly

A török hódoltság végén katolikus délszlávok (sokacok) éltek itt. 1780 körül érkeztek a német telepesek. Az 1970-es években 72 magyar, 115 német és 363 délszláv lakta. A táblázatból is kitűnik, hogy a horvát és német kisebbséghez tartozó lakosok számának csökkenése a történelem során tapasztalható magyarányú népesség csökkenéssel arányosan alakult. Ma a horvát nemzetiség rendelkezik kisebbségi önkormányzattal.

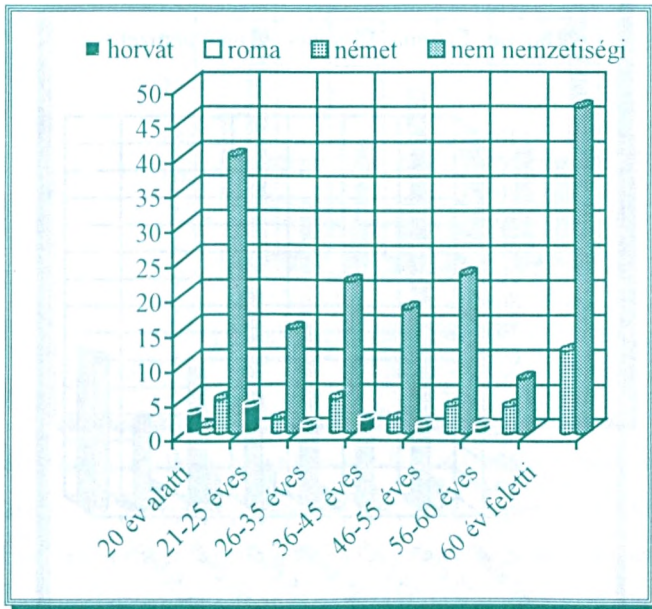

Az összlakosság etnikai megoszlása:

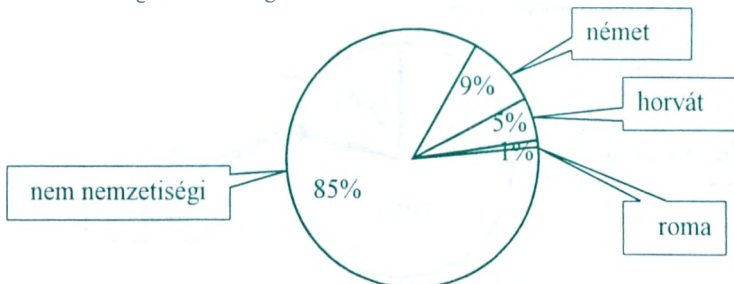

Kékesd

A török hódoltság idején is lakott falu volt. A 17. században a magyar nyelvű faluba rácok települtek. A század végén pedig németek telepedtek a faluba. Az 1900- as évek elején a nem magyar anyanyelvűek száma már erőteljesen lecsökkent. 1930-ban 526 magyar 5 német anyanyelvű, 1970-ben 271 magyar, 61 német és 5 délszláv lakosa volt. A pillanatnyi állapotot az alábbi grafikonok szemléltetik.

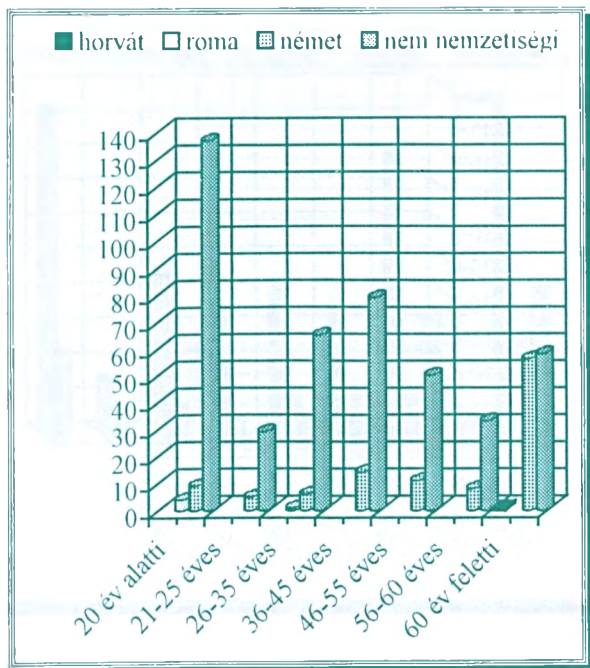

Az összlakosság etnikai megoszlása:

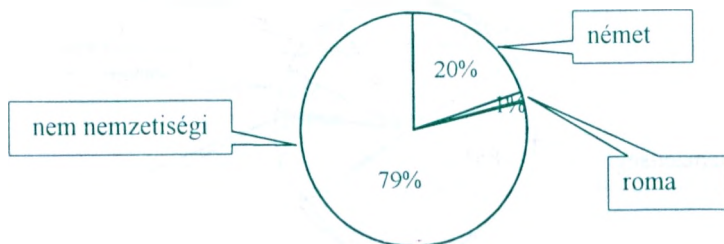

Máriakéménd

A község a török hódoltság idején elnéptelenedett, majd a horvátok telepedtek meg. 1720 körül érkeztek a német lakosok és a dél szláv réteg aránya lecsökkent. Az 1800-as évek közepétől van magyar lakosa a településnek. Az 1970-ben 509 magyar, 263 német és 5 délszláv lakosa volt. Jelenleg a nemzetiséghez tartozó népesség alakulását a táblázatok szemléltetik:

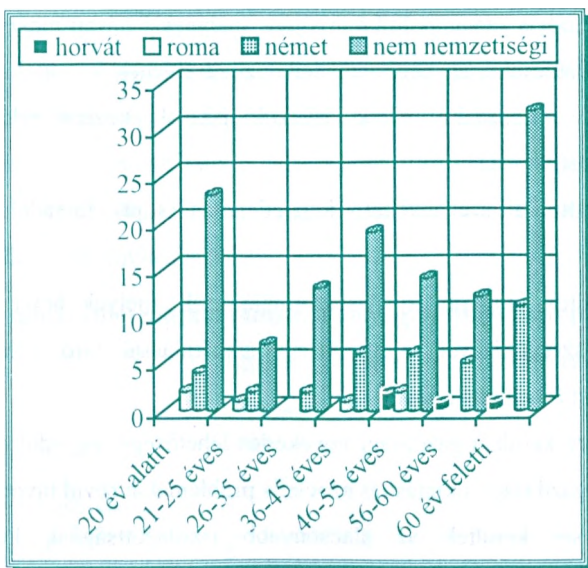
Az összlakosság etnikai megoszlása

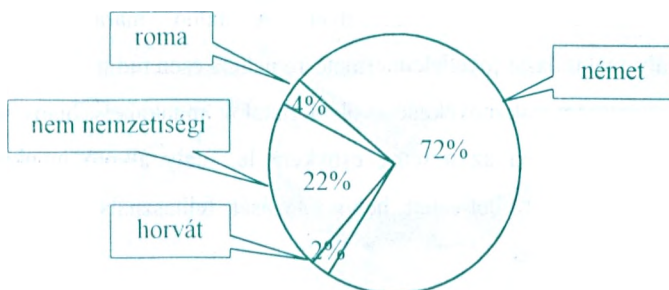
Szellő

A török hódoltság végére elnéptelenedett. A 18. sz. végén jelentek meg a német telepések. A múlt században arányszámuk a 60%-ot is elérte, mely a jelenben erőteljes csökkenést mutat.

Vegyes házasságok eredményeként kerültek horvát (sokac) nemzetiségű lakosok a településre. Az éppen folyamatban lévő, helyi szervezett kulturális élet megindulása, amennyiben kiteljesedik, az a nemzetiségi hagyományápolásának és megőrzésének bölcsőjévé válhat.

Az összlakosság etnikai megoszlása

5. Ok - okozati tényezők, a térségre való kihatásuk

Az elmúlt évtizedek politikai és társadalmi gondolkodásának légkörében általánosan fordult elő, hogy hiányosan értékelték a fontos társadalmi erő és tendencia hatását a szociálpolitika jövőjére, melynek hatásait most érezhetjük és a vizsgált településekre egységesen is jellemzőek. Ilyenek:

- alábecsülte a társadalmi tökéik (lakások, iskolák, középületek) előregedési fokát és ütemét,
- minimalizálta a szegényeket, képzetleneket sújtó társadalmi költségek jelentőségét,
- nem fejlődtek ki olyan közösségformáló erők, melyek helyi tanfolyamok, átképzések szervezésével, a gazdasági átalakulással járó nehézségeket, a tudatformálást felvállalták volna,
- túlbecsülésre került a gazdasági növekedés lehetősége, egyedül ez nem képes megoldani a gazdasági, oktatási és szociális problémákat rövid távon,
- túlbecsülésre kerültek az alacsonyabb iskolázottságúak képességei és felkészülésük arra, hogy önállóan is megértsek, és kezelni tudják az egyre bonyolultabbá váló társadalmi megoldásokat,
- nem kerültek ápolásra kellően azok a kulturális és környezeti kincsek, melyek a jelen és utókor számára felértékelhetetlen jelentőséggel bírnának,
- a hagyományosan mezőgazdaságból fejlődő falvakból a középfokú oktatással évtizedek alatt fokozatosan képződtek ki az ipari szakmákat elsajátító fiatalok, akik a városokban találtak munkahelyet. A falun maradt, jelenlegi középkorosztály szaktudását jövedelemtermelésre nehézkesen tudja konvertálni,
- az idősök arányszámának növekedésével, a fiatalok munkahely hiány miatti elvándorlása következtében az a réteg csökkent le, mely alkotó munkájával növelné a falu fejlődését, befizetett helyi adózását felhasználva, erőteljesen fejlődhetnének a települések.

IV. GAZDASÁGI INFORMÁCIÓK

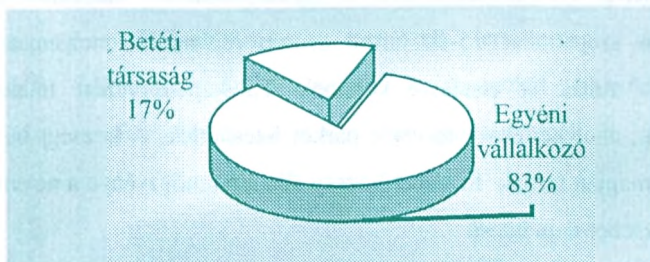
I. A helyi gazdasági szereplők

Annak ellenére, hogy hazánkban a gazdasági társadalom a nyugat termelőviszonyai szerint igyekszik szerveződni és rétegződni, a jelenlegi társadalomstruktúra nem ennek a termelőmódnak a képződménye. Ennek hatására a helyi gazdasági szereplők még egyetlen településen sem képeznek akkora bázist, mely meghatározó jövedelemforrássul szolgálhatna az adott településen élő családok számára, vagy többletbevételt nyújtana helyi adók révén a települési önkormányzatoknak.

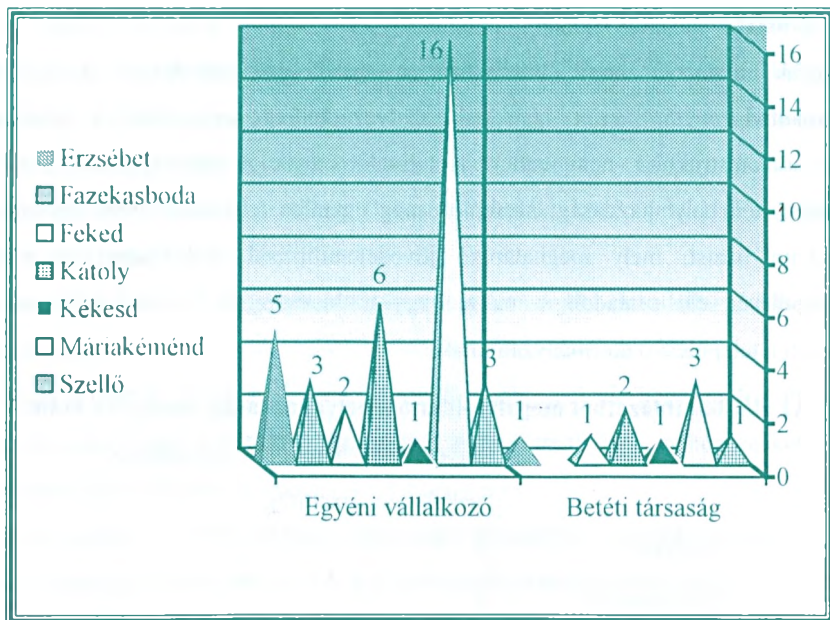
Az alábbi táblázatból megállapítható a helyi gazdasági szereplők száma

	egyéni vállalkozó	betéti társaság	szövetkezet
Erzsébet	5	1	
Fazekasboda	3		
Feked	8		
Kátoly	6	2	1
Kékesd	1	1	
Máriakéménd	16	3	
Szellő	3	1	

A térségben található egyéni vállalkozók és betéti társaságok
százalékos megoszlása

Egyéni vállalkozók és betéti társaságok számának ábrázolása települések szerint

2. Természeti, kulturális, turisztikai, gazdasági erőforrások

Kiemelésre méltó természeti kincs a Máriakéméndet ölelő dombvidék, melyen szőlőtermesztés és a pincesor található. A kulturális élet kincse Feked községben a német lakosság által épített tájház jellegű lakóházak. Nagyszabású helyi, térségi rendezvény Máriakéménden szeptember 8-án a Mária-napi zarándoklat a falusi mértékben monumentális Kegyetemplomhoz, valamint a Kékesd községben szeptember 15-én tartott szüreti felvonulás, melyen a 100 éves népviseleti ruhák is viselésre kerülnek. Falukép tervezést találunk Feked községben, ahol kertészek tervezte parkot létesítettek. A községi búcsút június első vasárnapján tartják. Erzsébet község állandó rendezvénye a november 19-én tartott Erzsébet-napi búcsú.

Az érkezők felé és az ott lakók számára a táj nyitott panorámát és nyugalmat sugároz. Kékesd és Fazekasboda községekre, utóbbiban az idősök napköziotthona egész nap működik. Kátoly község nem mindennapi felépítésű egyutas falu, mely utca két oldalát patak szeli ketté. Szellő községben 1999 végén fejeződött be az új Művelődési Ház építése, melyet az önkormányzat részéről öt év takarékos gazdálkodása tett lehetővé, a pályázati összegek mellett. Turisztikai fellendülést hozhat a Feked községben mintegy 20 németországi család, akik nyaranta itt töltik szabadidejüket. A térség eddig még egyetlen Teleháza pedig Máriakéménden működik. A gazdasági erőforrások mutatói a munkavállalók szakképzettsége, munkára való hajlandósága, a már jelenlévő vállalkozások száma. Az erre vonatkozó információkat az alábbiakban részletesen bemutatjuk.

3. Erősségek, gyengégek vizsgálata

A vizsgált települések külterületében nagyrészt jó termőképességű földek találhatóak. A piacgazdaság alatt lehetővé válik a területre legjobban alkalmas termékek előállítása, a hozzáadott érték növelése. Az élelmiszeripar helyi megtelepítése, beleértve a hagyományos szőlőkultúrára alapuló bortermelést, igéretes iparaggá válhat a térségben. A magas hozzáadott-értékkel rendelkező termelés az első lépés a mezőgazdaság felfrissítésére. A gazdaságok, melyek a szövetkezetek voltak, az 1990-es évektől átalakultak, a fölterületek ismét magántulajdonban kerültek, így a szövetkezetek bérlik a területeket. A jelenlegi rendszerben az egyéni termelőknek kell vezetési képességgel rendelkezniük a mezőgazdaság irányításához is, a termékek értékesítési módjainak legoptimálisabb felkutatásához. A családi gazdaságokat oly módon kell működtetni, hogy megfeleljenek a piacgazdaság követelményeinek.

Így szükséges a termelékenység növelése a gépesítés korszerűsítésével, hogy nagyobb hatékonyságot lehessen elérni az agrárműveletnél.

Ugyanakkor a termelést és a vezetési rendszereket meg kell újítani, hogy magas hozzáadott-értékű termést kapjanak, mely megfelel a fogyasztók ízlésének. Az ipari akkumuláció ösztönzésének szemszögéből Baranya megyének fontos, hogy piacait kiterjessze a mezőgazdaság és állattenyésztés termelékenységének javításával, az állatállomány lépcsőzetes javításával, valamint mezőgazdasági és haszonállat termékeket feldolgozó üzemek létrehozásával.

A térségben két szövetkezetnek vannak érdekeltségei, melyek keresik a módokat arra, hogy a termesztés szerkezetében végrehajtott korszerűsítésekkel jövedelemtermelő képességük javuljon. Korszerű, nagy területet felölelő családi gazdálkodásra példát a térségben nem találhatunk.

A térség természeti és humán erőforrásai és gazdaságnövekedési potenciálja alapján, a mezőgazdaság fejlesztési iránya szempontjából legfontosabb a vállalkozások letelepítése és bátorítása, hogy azok töltsenek be vezető szerepet a helyi gazdaságban. Az itt élő nagy számú német és horvát nemzetiség évtizedek óta őrizték és őrzik kisebbség kultúrájukat annak ellenére, hogy a második világháborút követő kitelepítési politika drasztikusan visszavetette ennek a sajátos kultúrának a fejlődését, majd az azt követő évtizedek nem biztosították a szükséges feltételeket a kisebbségi tudat fejlesztésére. A térség átalakulását a piacgazdaságra megkönnyítené az a lehetőség, ha a meglévő kisebbségek jelenlétét a faluvezetés előnyé tudná formálni. Németországi testvérfalu kapcsolat kialakítása és elmélyítése során megjelenhetnek külföldi vállalkozók, akik munkaszervezési és értékesítési tapasztalatok példájával a helyi gazdaságra ösztönző hatást mutatnak.

Jelenleg Feked községben működik egy asztalos üzem, melynek külföldi a tulajdonosa. További példa Fekeden, a németországi családok nyári áttelepülése a községbe, az általuk megvásárolt ingatlanokra. Megjelenésükkel a pincesoron új üdülő jellegű lakóingatlanok épültek.

A legnyomasztóbb feladata a helyi önkormányzatoknak, hogy megvizsgálják, melyik szektornak kell lennie a jövő támaszának az adott településen, és hogy mit kell tenni a vállalkozások segítéséhez és vonzóvá tételéhez. Sürgető feladat a saját identitás és komparatív előnyök hangsúlyozása, a kistérségi összefogással kidolgozott projektekre a központi pályázati rendszerekben a források elnyerése. Világosan látszik a folyamat, melyben csak a kistérségi összefogással lehet előnyöket elérni.

A természeti értékek és a közeli városok közelsége lehetőséget ad az idegenforgalmi fejlesztésre. Ezen a területen tökeerős vállalkozást a térségben nem találunk.

4. A térségben fellelhető kis-, közép-, és nagy foglalkoztatók (10/10-50/50 fő felett)

Táblázatunkban a helyi foglalkoztatók mellett nem szerepeltettük az önkormányzatokat, mert a legtöbb településen, a dolgozók foglalkoztatása kötelező feladatokra irányul és megfelelő helyi szakképesítésben élők hiányában az oda ingázók alkalmazása jellemző.

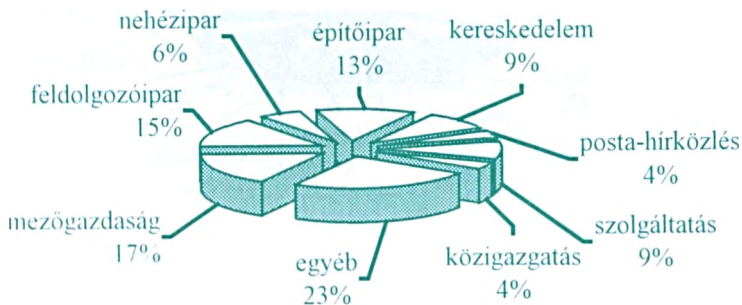
	KIS FOGLALKOZTATÓK			KÖZÉP FOGLALKOZTATÓK	
	Tipus		Foglalkoztatottak száma	Tipus	Foglalkoztatottak száma
Erzsébet	1 db egyéni vállalkozó	1 db betéti társaság	alkalomhoz kötötten 1 - 3 fő		
Fazekasboda		1 db betéti társaság	időszakhoz kötötten 1 – 3 fő		
Feked	1 db egyéni vállalkozó		2 – 3 fő		
Kátoly		2. db betéti társaság	2 fő	szövet- kezet	80 fő
Máriakéménd	4 db egyéni vállalkozó	3. db betéti társaság	vállalkozások- ként 1- 2 fő		
Szellő		1. db betéti társaság	időszakhoz kötötten 8 – 10 fő		

A kisvállalkozások az egész térségben kb. 20 – 30 embernek adnak munkát.

5. A foglalkoztatók nemzetgazdasági ágak szerinti csoportosítása

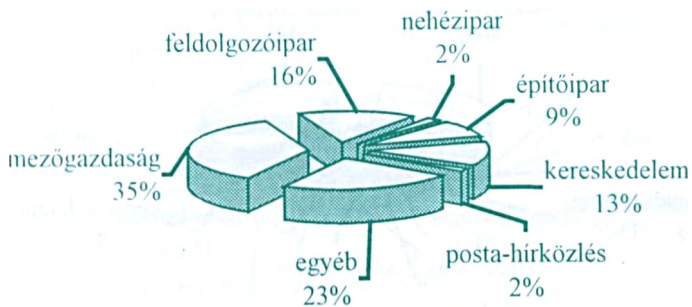
A 21-55 év közötti lakosság munkahelyi megoszlása gazdasági ágak szerint

FEKED

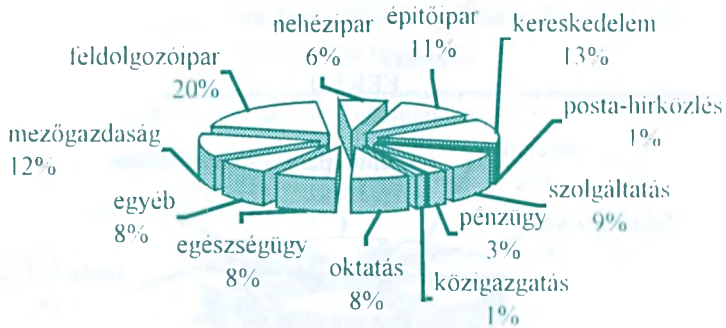

A 21-55 év közötti lakosság munkahelyi megoszlása gazdasági ágak szerint

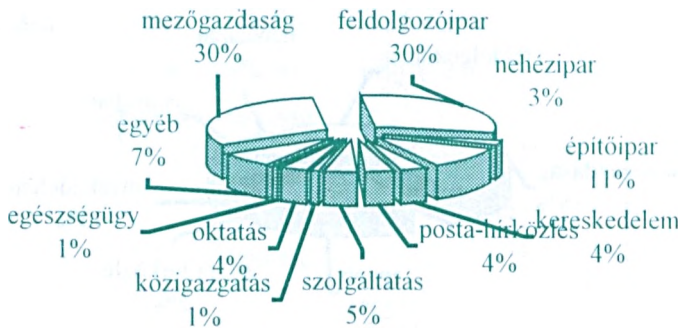
KÉKESD

A 21-55 év közötti lakosság munkahelyi megoszlása
gazdasági ágak szerint
MÁRAKÉMÉND

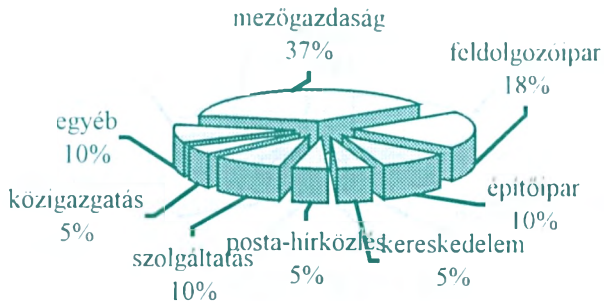

A 21-55 év közötti lakosság munkahelyi megoszlása
gazdasági ágak szerint
KÁTOLY

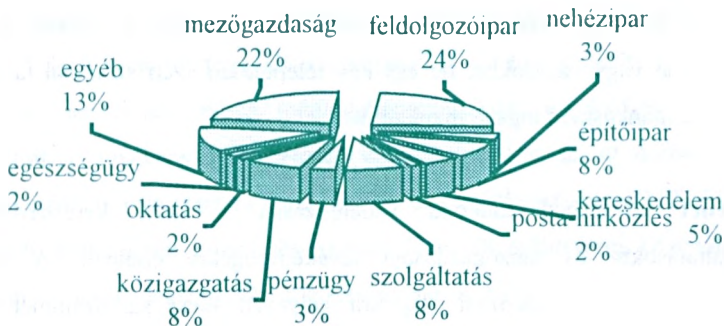
A 21-55 év közötti lakosság munkahelyi megoszlása gazdasági ágak szerint

SZELLŐ

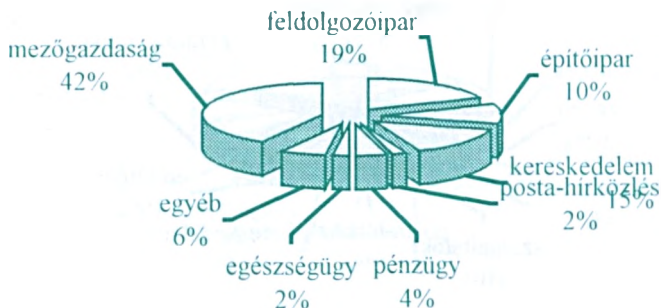
A 21-55 év közötti lakosság munkahelyi megoszlása gazdasági ágak szerint

ERZSÉBET

A 21-55 év közötti lakosság munkahelyi megoszlása
gazdasági ágak szerint
FAZEKASBODA

6. A foglalkoztatók tevékenységi területe, foglalkoztatottak száma, lakóhelye

A hét településen található foglalkoztatók, a munkaképes lakosság nagyon alacsony arányszámának biztosít megélhetési forrásokat. A szakképzettséggel rendelkezők nagy számban kényszerülnek ingázásra a közeli nagyobb községekbe vagy városokba, de egy-egy településen szép számmal találhatunk betanított munkásként ingázó munkaerőt.

Erzsébet községben működő vállalkozások a helyi kereskedelme, a szolgáltatásokra és mezőgazdasági tevékenységekre épülnek. A település rendelkezik egy vállalkozási alapokra helyezett kicsi sütőüzemmel és egy baromfifeldolgozó műhellyel. Ez utóbbi csak időszakosan foglalkoztat alkalmi munkaerőt. A község körjegyzősége és oktatási intézménye 9 alkalmazottat foglalkoztat, így ezen a településen pillanatnyilag még az Önkormányzat számít a legnagyobb foglalkoztatónak.

Fazekasboda

A helyi gazdasági élet szereplői a kereskedelemhez és mezőgazdasághoz kapcsolódnak. Számuk három, melyek közül egy fő a helyi kereskedelemben, egy posta - hírközléssel és egy vállalkozó pedig fakitermelő tevékenységgel foglalkozik. Ez utóbbi munkájához alkalmanként betanított munkásokat is foglalkoztat.

Fekeden a helyi Önkormányzat és irányítása alatt található vízmű a legnagyobb helyi foglalkoztató. A vállalkozók bevételei a kereskedelmi ágazaton kívül asztalos, szobafestő és kőműves szolgáltatásokra épülnek. Ezen a településen működő asztalos vállalkozás komoly kapcsolatokat épített ki németországi partnereivel és termékeit zömmel a nyugat-európai piacokon értékesíti. Munkájához 1 - 2 főt foglalkoztat.

Kátolyban és a vizsgált térség összességében a legnagyobb foglalkoztató a helyi Új Élet Mezőgazdasági Szövetkezet, mely a helyi és a környező négy települesekről közel 80 főnek biztosít megélhetést. Dolgozóikat saját gépjárművel szállítják a szarvasmarha telepekre. Fő tevékenységi területe a szarvasmarha gondozás, de munkavállalói között mezőgazdasági gépszerelők, gépkocsivezetői képesítésű és pénzügyi - számviteli képesítésű dolgozók is vannak. Telephelyein mintegy 300 szarvasmarhát gondoznak az itt dolgozók. A szövetkezet az elmúlt évben még gabonaszáritással és földműveléssel is foglalkozott. E tevékenységi lehetőség megszűnése után az itt dolgozók egy része munkahely változtatásra kényszerült, a szövetkezet termőföldjeik nagy részét pedig bérbe adták. Éves költségvetése 50 és 100 millió forint közé tehető. E település másik legnagyobb foglalkoztatója a helyi Önkormányzat, mely oktatási feladatok ellátásához és intézményeinek fenntartásához 5 - 6 főt foglalkoztat. A település életében jelen vannak a szolgáltatásokra épülő egyéni vállalkozások, számuk pillanatnyilag hat. Tevékenységi területük: szobafestő-mázoló, asztalos, kőműves, fuvarozás és kereskedelem.

Kékesden östermelőként 5 család foglalkozik szarvasmarha tenyésztéssel. Mivel a gazdák 29 szarvasmarha ellátásáról gondoskodnak, így a helyi tejcsarnok fenntartásáról az önkormányzat gondoskodik.

Kis számban található egyéni vállalkozók (asztalos, ács, kőműves), akik vállalkozásukhoz munkaerőt nem alkalmaznak.

Máriakéménden a legnagyobb foglalkoztató a helyi Önkormányzat. Alapfokú oktatási intézményeiben 15 főt foglalkoztatnak teljes munkaidőben, melynek valamivel több mint 60% -a a helyben élő lakosok közül való. Található még 3 betéti társaság is a településen. Ezek közül egy a kereskedelemben, kettő pedig áru fuvarozással foglalkozik.

Foglalkoztatottak száma 1 és 3 fő között van. A helyi egyéni vállalkozások száma 16 és tevékenységi körük szolgáltatásokra épülnek. Tevékenységi területeik: mezőgazdaság, kereskedelem - vendéglátás, postai és kereskedelmi szolgáltatás, ügynöki tevékenységek, reklám- és hirdetésszervezés, fodrászat, teherfuvarozások és lakatos. Az egyéni vállalkozók többsége - a postai és kereskedelmi vállalkozások kivételével - tevékenységeikhez nem alkalmaznak helyi munkaerőt.

Szellőn három egyéni vállalkozás található. Asztalos, fakitermelő és kőműves munkakörökben. A település rendelkezik egy baromfifeldolgozó vállalkozással is, mely alkalmanként több helyi lakos munkájára is igényt tart. A katólyi Új Élet Mezőgazdasági Szövetkezet ezen a településen is fenntart egy állattelepet, melyben szarvasmarhák gondozásához foglalkoztat a helyi közül közel 10 főt.

7. Munkáltatók igényei a térség intézményei és a munkavállalók felé

A helyi szilárd gazdasági alapokon nyugvó, demokratikusan szerveződő társadalom kialakulásának egyik fontos feltétele a meglévő munkahelyek életbetartása és megőrzése, melyhez társadalmi értékek által motivált kapcsolatrendszerre van szükség. Csak ezek létrejöttével biztosítható a közös érdekek által vezérelt cél, melyet a munkáltatók **jól felkészült, stabil, szakképzett munkaerő-állománnyal** képesek hosszútávon megvalósítani.

8. Jövőre néző értékelés, fejlesztési lehetőségek

Az átalakulási folyamat jól jellemezhető azzal a ténnyel, hogy milyen arányú a vállalkozások száma a településeken. Jelenleg a magánvállalkozások túl kicsik ahhoz, hogy a falvak gazdasági és foglalkoztatási problémáit orvosolni tudják.

A legnagyobb lehetőséget a turisztikai fejlesztés hozhatja meg, melyhez a szállást különböző, a panzióktól, az étkezést biztosító magánházakig kell biztosítani. A turisták ellátását oly módon kell megszervezni, hogy az megfeleljen a látogatók szociális rétegeinek, tartózkodásuk időtartamának és izlésének. Ez az ágazat a helyi kulturális élet színes, változatos meglétét is feltételezi. Megtelepítése, az egész települést átfogó szervezőmunkát igényel, melyben olyan hazai és külföldi befektetők hozhatnának változást, melyek tökeerősek valamint erős marketingmunkával képzettek.

IV. FOGLALKOZTATÁSI INFORMÁCIÓK

Térségünkben jelentős létszámot foglalkoztatni képes vállalkozás csak egy van.

A települések saját munkaerő-felvevő képessége egyáltalán nem, vagy csak korlátozottan növekszik, mivel a munkahelyteremtés emelkedésének még sokszor infrastrukturális gátjai vannak. Az alkalmazotti munkaviszonyból kevesen képesek váltani vállalkozói tevékenységre, aminek főleg anyagi, felkészültségbeli okai vannak.

A munkaerő iránti kereslet egyre jobban differenciálódik. A környező nagyvárosokban, a korszerű piacgazdasági követelményeknek megfelelő kvalitású munkavállalók iránt nő az igény. A kvalifikálatlan, alacsony iskolai végzettségűek - nem vagy csak igen korlátozottan konvertálható tudással rendelkező emberek - munkavállalási esélyei szinte reménytelenek.

I. A térség foglalkoztatási mutatói, foglalkoztatási lehetőségek

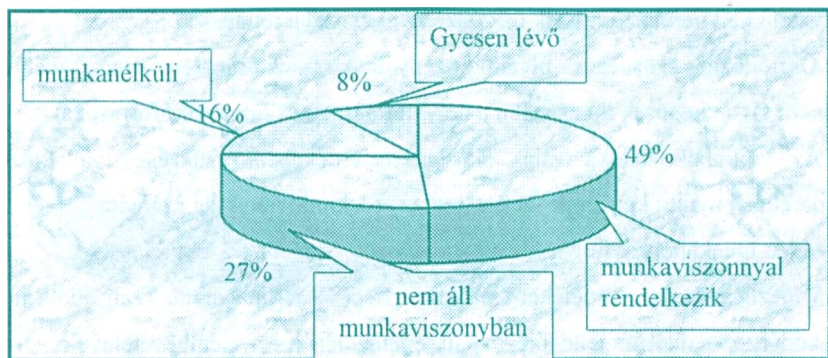
Az ipar szerkezetében bekövetkezett változások és az infrastrukturális hátrányok a lakosság fokozatos elszegényedéséhez vezettek.

A térség foglalkoztatási lehetőségeinek összefoglaló ábrázolása a munkaviszonyban állók alapján

mezőgazdaság	123	nehézipar	18
feldolgozóipar	106	oktatás	16
egyéb	58	egészségügy	15
építőipar	51	posta-hírközlés	12
kereskedelem	45	közigazgatás	11
szolgáltatás	30	pénzügy	8

A térség munkaképes, aktív korú lakosságának százalékos megoszlása

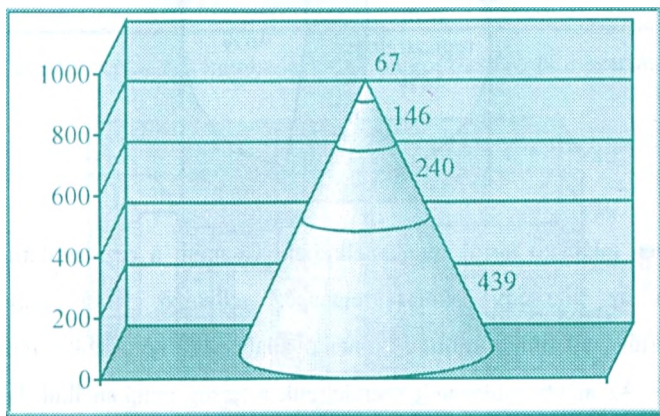

A munkaviszonyban állók száma 439 fő, munkaviszonyban nem áll 240 fő, munkanélküli 146 fő, gyesen van 67 fő.

Az aktív korúak magas száma kényszerül ingázásra, hogy végzettségének megfelelő munkahelyen tevékenykedjen.

Az aktív dolgozók százalékos megoszlását a következő diagramm szemlélteti:

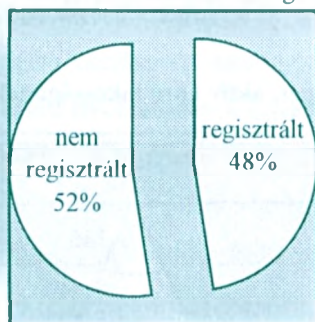
A térség munkaképes, aktív korú lakosságának megoszlása (fő)

- A foglalkoztatás növelésének érdekében a meglévő kisvállalkozások szerepét erősíteni kell beruházásaiknak ösztönzésével és piacteremtéssel.
- Ösztönözni szükséges olyan középvállalkozások megteremtését, melyek hosszú távon képesek kihasználni a helyi természeti és humán erőforrásokat.
- Az önfoglalkoztatóvá válás elősegítése érdekében, szükséges vállalkozói ismereteket nyújtó képzések szervezése az érdeklődő lakosság számára.
- Védett munkahelyek teremtése a megváltozott munkaképességűeknek.
- A mezőgazdasági termelékenység elősegítése, a terület domborzati adottságai és kedvező mediterrán jellegű éghajlati jellemzőjének figyelembevételével.
- A helyi közhasznú szervezetek szerepének megerősítése a foglalkoztatás területén.

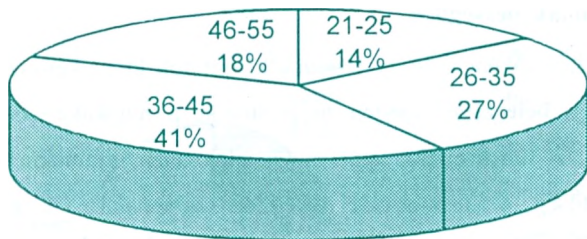
2. A munkanélküliek száma, összetétele

Munkanélküliek százalékos megoszlása

A térségben található tartós munkanélküliek, valamint a regisztrálatlanok nagy hányadára az alacsony iskolai végzettség jellemző. Több regisztrálatlan munkanélküli alkalmi külföldi munkavállalással igyekszik megélni életét. Az alábbi táblázatok szemléltetik a térség munkanélküli lakosságára vonatkozó adatait.

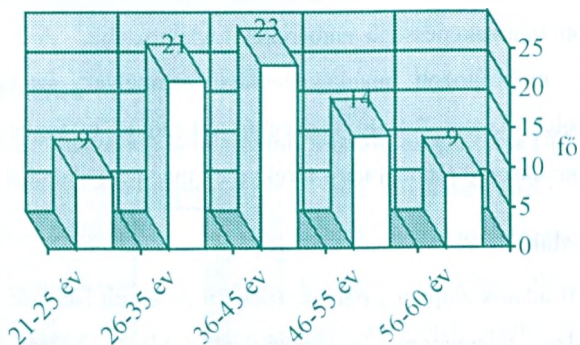
A munkanélküliek életkor szerinti százalékos megoszlása

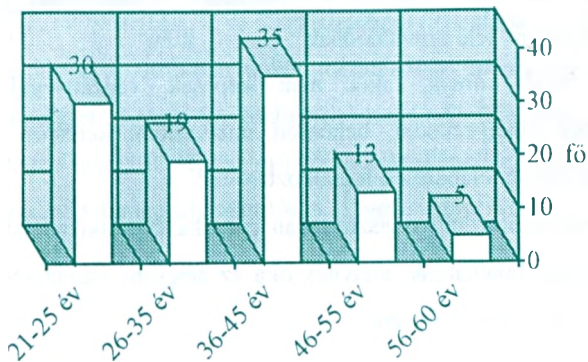
E táblázatból kitérünk, hogy a középkori munkanélküli lakosok száma magas.

A munkanélküliek életkor szerinti létszám megoszlása

A regisztrált munkanélküliek megoszlása életkor szerint

A nem regisztrált munkanélküliek megoszlása életkor szerint

A települések összességében a férfi munkanélküliség aránya magasabb a női munkanélküliség arányával szemben.

3. A megváltozott munkaképességűek

Az elemzett településeken főként a 46 év felettek között sok lakos kényszerül elviselni a tényt, hogy betegségei folytán megváltozott a munkaképessége, rokkanttá vált. Bár ők is teljes értékű tagjai a társadalomnak, számukra alig kínálkozik munkalehetőség, s rohamosan csökken életszínvonaluk. Ők azok, akik először kerülnek ki a foglalkoztatási rendszerből és életfeltételek is jóval nehezebbek.

A települések között e felmérés készítésének idején Mária-kéménden, önkormányzati közreműködéssel jött létre egy olyan munkahely, amely a megváltozott munkaképességű embereket foglalkoztatja. A LUXIN Kft. által alkalmazott megváltozott munkaképességű személyek száma 8 fő, mely nemesak helyi, hanem Kátoly községből érkezőket is foglalkoztat. A többi településeken hasonló reintegrációs törekvések még nem alakultak ki.

4. Pályakezdők

A megismert adatok alapján a pályakezdők 20 év körüli lakosok, átlagosan 85 %-ban minden településen továbbtanulnak. Mivel tisztában vannak az elhelyezkedés nehézségeivel, igyekeznek kihasználni a különböző szakképzettséget adó középfokú továbbtanulási lehetőségeket, képzéseket és a keresettebb pályák felé orientálódnak.

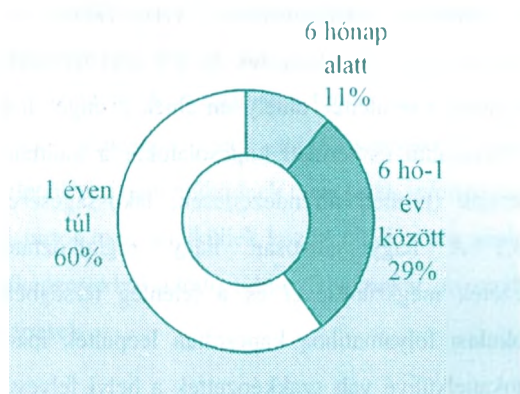
Azok a fiatal korúak, akik nem képesek végzettségüknek megfelelő munkakörben elhelyezkedni, betanított munkásként keresnek munkahelyet a környező nagyobb települések foglalkoztatóinál.

Szórványosan előforduló regisztrálatlan pályakezdő munkanélkülieket főként a férfiak körében találhatunk, melynek oka az alacsony iskolázottság és a család rossz szocio-kulturális helyzete.

5. Tartós munkanélküliek

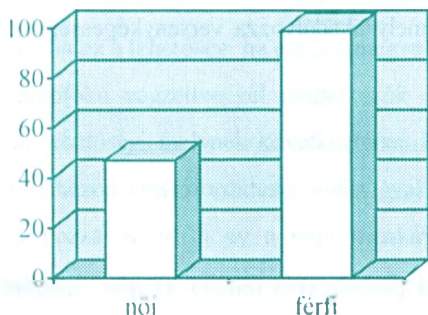
Munkanélküliség időbeli megoszlása

A munkanélküli lakosság nagy része 1 éven túl veszítette el állását. Legtöbbjük alkalmi munkalehetőségekből tartják el önmagukat és családjaikat. Legkisebb számban az 1 és 6 hónap közötti állastalanok vannak.

6. Női munkanélküliek

A munkanélküliek nem szerinti létszám megoszlása (fő)

A női munkanélküliekre vonatkozó adatok nem tartalmazzak a gyesen lévőket. Az ábra alapján a női munkanélkütek száma alacsonyabb, mely annak tudható be, hogy négy értékelte Karasica menti település közelében található Szederkény község, ahol néhány éve, 90%-ban nőket foglalkoztató ipari nagyvállalkozás kezdte meg működését. Ennek köszönhetően négy település aktív korú női lakosságának nagy része - főként a szakmunkásképzővel rendelkezők - betanított munkásként e munkahelyen tartósan el tudtak helyezkedni.

7. A munkanélküliség főbb okai a térségben

A gazdasági átalakulás erőteljesen érintette azokat az ágazatokat, amelyekben a férfiak foglalkoztatottsága volt jellemző és felgyorsult a foglalkoztatottság visszaesése. A piacgazdaság működési mechanizmusai versenyképességi különbségeket hoztak létre a városiasodott ipari körzetek és a vidéki térségek között. A vidéki lakosság azonosulása a területtel, amelyben élnek gyenge, ami annak következménye, hogy a társadalmi és területi kapcsolatokat a múltban sokszor erőszakosan megszakították (területi átrendeződések, lakosságcsere, erőszakos kollektivizálás stb.) A hagyományosan nagy foglalkoztató mezőgazdasági termelőszövetkezetek megszűnésével és a jelenleg térségben lévő egyetlen szövetkezet átalakulási folyamatához kapcsolatosan leépültek ipari kiegészítő tevékenységei. A munkanélkülivé vált szakképzettek a helyi felvevő piac szükségése folytán családot is fenntartó támogatást nem indítottak. A meglévő vállalkozások tőkehiány miatt nem képesek jelentősen enyhíteni a munkanélküliséget. A tartós munkanélküliségben élők pedig olyan szocio-kulturális hátrányokkal rendelkeznek, mely akadályozza versenyképességüket a munkaerő piacán.

8. Munkavállalási nehézségek

A gazdasági körülményekre és a piaci problémákra mindig az ipar valamint a mezőgazdaság válaszolt érzékenyen. Ennek következtében a munkanélküliség általános okai az értékelt települések mindegyikén azonos:

- az ipari technológiák átalakulása során környező városokból visszakerültek a "leépített" szakképzetlen munkások, akik a továbbtanulási, átképzési lehetőségeket nem fogadják el.

- az utazási költségek megnövekedésével, az ingázók útiköltségét sok helyen a munkáltató már nem vállalta,
- a kistelepülések foglalkoztatóinak alacsony száma.
- a települések mezőgazdasági termelőszövetkezeteinek és a környék ipartelepeinek széthullása.

Elbeszélgetések alapján úgy tűnik, hogy a tartós munkanélküliek reintegrációja sokkal nehezebb, mert - egyéb szubjektív okok mellett - számukra a legtöbb településen nem működnek tanácsadó, információszoigáltató irodák.

A tartós munkanélküliek között találkozunk azokkal is, akik nem vállalják fel az átképzésekből adódó többletfeladatokat, és önálló vállalkozások indítására sem képesek.

9. A munkára való hajlandóság

A munkanélkülivé válás egyes embereknél meggyorsítja az önállósodás melletti döntést, másikon pedig sokszor akkor sem merül föl komolyabb formában ez a lehetőség, ha esetleg megvolna az induláshoz szükséges tőkéje.

Az alapfokú végzettséggel rendelkezők számára csak alkalmi munkavégzésre nyílik lehetőség, melynek következtében hosszú távon a tartós munkanélküliség csak nehezen visszafordítható hatást gyakorol az érintettekire. A munkavállalást akadályozza az is, hogy a napi munkával megszerezhető minimálbér közeli jövedelem nem vonzó számukra. Az alacsony bérek és a különböző segélyezési formák közötti minimális eltérés nem motivációs erő, így alkalmi munkavállalásból egészíthetik ki a támogatási formákat. Ilyen réteg a települések 5 – 10 %-a.

A szakmunkás végzettségük a helyi foglalkoztatás szükössége miatt ingázásra kényszerülnek, mely költségek arányos vállalása az átlagkereseteket csökkentik, és ez mérlegelést kíván az egyéntől arra, hogy a lehetséges szociális támogatási formát, vagy az olcsón kapott munkát válassza-e.

10. Helyi intézmények tevékenysége, aktivitása a foglalkoztatáspolitikai terén

A helyi intézmények közül jelenleg az önkormányzatok számítanak munkanélküliséget csökkentő tényezőnek. Munkahelyteremtésre az utolsó fél évben három adat található: Mária-kémenden egy óvodapedagógusi és egy tanítói státusz bővítés, Fazekasbodán pedig az Idősek Napköziotthonának beindítása kívánt szakképzett vezetőt. Az intézmények minimális vagy az alatti létszámmal látják el feladataikat. Költségvetéseikben a személyi kiadások csak a dologi kiadások rovására emelhetők. Amennyiben további foglalkoztatás bővítésre kerül sor, az – az intézmények működtetését veszélyeztetné.

A felmérés idején a vállalkozások között munkaerő-fejlesztési elképzeléseket nem találtunk.

11. Fejlesztési lehetőségek, jövőre néző értékelés

A munkahelyek megőrzésével együtt fontos a meglévő munkahelyek bővítése; például segíteni azoknak a munkanélkülieknek az elhelyezkedését, akik részmunkaidőben kívánnak dolgozni; ezért részmunkaidős állásokkal bővíteni a helyi munkaerőpiacot, hogy minél több inaktív ember kapcsolódhasson be újból a munka világába.

A munkát keresők helyzetének könnyítésére és a térség községekben a gazdaság közép- és hosszú távú újjáélesztéséhez szükség van magas hozzáadott-értéket termelő ipar fejlesztésének ösztönzésére, mely képes a munkanélküliek foglalkoztatására.

V. A térség erősségeinek és gyengeségeinek számbavétele

A térség erősségei:

- A növénytermesztésre – elsősorban a szőlőtermesztésre kedvező hatást gyakorló mediterrán klímahatás.
- Növénytermesztésre talajtanilag megfelelő dombvidék.
- Természetvédelemre méltó környezet.
- Domborzati változatosság.
- Mesterséges tavak.
- Jellegzetes tájház jellegű lakóházak.
- Helyi, térségi rendezvények.
- Művelődési házak.
- Pécs, Pécsvárad, Bóly, Mohács városok közeli fekvése.
- Iparosodott munkaerő.
- Alap infrastrukturális háttér.
- Kisvállalkozások jelenléte.

A térség gyengeségei:

- A lakosság elöregedése.
- Felújításra szoruló lakóházak.
- Tőkeszegény vállalkozások magas aránya.
- Megújításra szoruló szőlőkultúra.
- Civil szervezetek kis száma.
- Szakképzett művelődésszervezők hiánya.
- Alapfokú oktatási intézmények hiányosságai, illetve hiánya.

VII. A térség fejlesztési lehetőségei

A kistéleplések fejlődési irányainak meghatározói:

- az önkormányzatok,
- azok a vállalkozások, melyek folyamatos megújulásra, fejlesztésre képesek,
- az a lakossági réteg, akik szívesen végeznek közösségépítő munkát, ott, ahol a célok jól körülhatároltak,
- a civil szervezetek, amelyek sajátos pályázati forrásokon keresztül képesek hozzájárulni az adott települések fejlődéséhez.

A települések jövőképeben az alábbiakat emeljük ki:

A közlekedési kapcsolatok fejlesztése, megjelenési formájában az útkorszerűsítés, karbantartás. Ez az infrastrukturális feltétel növeli az áthaladó forgalmat, a térség településeinek elérhetőségi ideje csökken, valamint bizalmat kelt az idelátogatók számára.

Humán erőforrás fejlesztés. Ennek keretében helyi civil szervezetek is segítségére lehetnek a települések önkormányzatainak. A képzettségi szint emelése, mely megvalósulhat átképző tanfolyamok helyi szervezésével, a már meglévő tudásanyagot kiegészítő fejlesztő képzésekkel, új ismeretek alapszintű oktatásának szervezésével. Meg kell említeni a mindennapi élet új kiegészítő tudásaként a falvakban is szükséges szűkebb körű számítástechnikai ismeretek legalább alapszintű, felhasználói szintű megismertetését. Infrastrukturális háttérre lehet a humán erőforrás fejlesztésnek a meglévő oktatási intézmények, a művelődési házak, az idősek klubjai. Szervezői lehetnek öntevékeny lakossági csoportok, például a különböző mezőgazdasági ágazatra szerveződött gazdakörök.

Vállalkozók is szervező szerepet tölthetnek be, amennyiben a település lakosságát, mint megnyerni és megtartani szándékozó felvevőpiacot kezelik.

Amelyik településen sikerül összehangolt humán erőforrás fejlesztési stratégiát kidolgozni, az a település a lakosság esélyegyenlőségét növeli a munkaerő piacon, nagyobb átképzési tanfolyamok szervezésével pedig csökkenthető a munkanélküliség. A szociális szolgáltatások közül az idősek és az elesett, lesüllyedt réteg ellátását kell kiemelni. Fazekasbodán egész napos idősek ellátási rendszere működik. Feked községben az önkormányzat által üzemeltetett mikrobusz segíti az idősek szállítását a programszervezésben. Minden községben hiánya van a falugondnoki hálózatnak. A program beindításához a központi pályázati rendszerek feltételein lenne szükséges módosítani.

Versenyképes gazdasági szerkezet átalakításához a kistérség községeiben nem jelentek meg olyan vállalkozások, melyek hatással lennének az újonnan szerveződő vagy átalakult vállalkozásokra, melyek kisméretűek és tőkeszegények, lokális igényeket elégítenek ki, nem beszélve az exportképességről.

A gazdasági fejlődés elsörendűen piac vezérelte, így az üzleti szféra belső változását külső szereplőként az önkormányzatok nem helyettesíthetik, de befolyásolhatják, alakíthatják. Ennek a folyamatnak alapvető feltétele a gazdálkodók megjelenése. Ez pedig függ a fogadó környezet minőségétől, a területen élők kulturáltságától, a kommunikációs kapcsolatoktól, erőterekhez való közelségtől, infrastrukturális környezettől, vállalkozástámogatások helyi rendszerétől. Mindezek megkívánják a tudatos község és közösségépítést.

A fejlett országokra jellemző az emberek felgyorsult ismeretszerzési igénye. A természeti, a kulturális, az építészeti, a gazdálkodás örökségei, hagyományai a térség falvaiban kihasználható lehetőségei annak, hogy ezt a felerősödött, új ismeretek megszerzésére irányuló igények fogadásából a települések önkormányzatai, vagy a megjelenő vállalkozások fejlesztési lehetőséget lássanak. Megvalósítható a külföldi kapcsolatok erősítése, mely után tudatos

marketing munkával elérhető a település külföldi köztudatba való beépítése. Ez a kihasználható fejlődési irány hosszas előkészítő munkát igényel, mert a fogadó környezet feltételrendszereinek hiánya romba dönti a külföldi látogatók visszatérését. Ezek a hiányok adódhatnak például tájmegőrzési koncepció hiányából, az elhanyagolt faluképből, a térségi turisztikai információinak hiányából.

A településközi együttműködésekre alapuló kapcsolatok kétirányú információs rendszerek. A környezetfejlesztés fontossága, hogy a környezetszennyeződés nemcsak a természetben, az anyagi erőforrásokban, létesítményekben okoz veszteséget, hanem az egészségben is maradandó károsodáshoz is vezet. Ezek mérséklésére szükség van a szennyvízhálózati rendszer kiépítésére, a hulladékok szabályszerű elhelyezésére. Mindezek a feladatok megvalósíthatóságai meghaladják egy-egy települési önkormányzatainak lehetőségeit.

Szükséges regionális, egy-egy cél érdekében kötött kohéziók kezdeményezésére, melynek saját elhatározáson, pozitív hozzáállással, a benne együttműködők jól felfogott érdekeiből kiindulva kell a települési önkormányzatoknak megvalósítani. Körjegyzőséget alkotnak Kátoly-Szellő-Erzsébet-Kékesd községek erzsébeti székhellyel, Feked község pedig a Véménd székhelyű körjegyzőséghez tartozik.

A lakosság szám csökkenés a legnagyobb kihívás a kistelepülések számára. Minden fejlesztési elképzelés megdől akkor, ha nem képes a jelenlegi munkaerő az újratermelési feltétele megteremtésére. A települési környezet javítása csak az elemi lakóhelyi létfeltételek – víz, villamos energia, kereskedelemi ellátás, településközi közlekedés, telefonhálózat, járda és települési úthálózat – megléte után következhet. Ezekkel az alapfeltételekkel a települések rendelkeznek, az 1999. év a járdafelújítások éve volt 4 községben is. Csak a gondozott környezettel rendelkező települések számíthatnak arra, hogy megtarthatják saját lakosságukat, és nem válnak a társadalmi perifériára sodródott elemek adott településre koncentrálódás pontjaivá.

VIII. Lehetséges foglalkoztatási programok ötleteinek bemutatása, melyek a térség foglalkoztatási, népesség megtartási helyzetét javíthatják.

A kistelepülések összehangolt foglalkoztatás bővítő és gazdaságfejlesztő programjának alapja az adott települések helyzetelemzése. Kiadványunk a települések strukturális felépítésének mély elemzésére nem vállalkozott, az erőforrások feltárását, az elemzés elkészítését a helyi önkormányzatoknak kell elvégeznie. Tekintve, hogy a kistelepüléseken, ennek a felelősségteljes munkának az elvégzésére képzettsége szerinti alkalmas szakembert nem találtunk, javasoljuk, hogy az erre a munkára szakosodott településfejlesztési szakértőket kérjenek fel az önkormányzatok. Az elkészített anyag alapja lehet a különböző térségfejlesztési pályázatoknak, közvetíteni lehet a lakosság, a vállalkozói réteg felé, hogy annak megvalósítása módjai kidolgozásra kerüljenek. Nem várható el, hogy a szűkös anyagi helyzetben lévő önkormányzatok a gazdaságfejlesztés tökeeros mentoraiként jelenjenek meg és ezzel a foglalkoztatási helyzeten képesek legyenek javítani. Az viszont igenis elvárható az önkormányzatoktól, hogy a településfejlesztés koncepcióját kidolgozzák, és a tervezés és a kidolgozás teljes folyamatába bevonják a lakosságot. Ez a települések jól felfogott érdeke, hiszen a külföldi és hazai pénzalapok elnyerésére csak települések között összefogással, jól kidolgozott programokkal lehet eséllyel szerepelni. Az indulás generálói a kistelepüléseken a képviselőtestületek aktivitása és alkotóképessége. Megállapítható, hogy a gyors fejlesztéshez az önkormányzatoknak megelőlegező magatartást szükséges tanúsítani, mely vonatkozik mind a termelési alapanyagokra, mind a feltételrendszerre (pl. szervezés, ingatlan átadás). Felsorolásszerűen és teljesség igénye nélkül az alábbi program célok szerelhetnek a településfejlesztési koncepció kidolgozásához:

Program célja: állásnélküliek mezőgazdasági kistermelővé válásának elősegítése. (állattenyésztés, gyógynövénytermesztés, gyümölcsös telepítés)

Program célja: kisfoglalkoztató élelmiszer-feldolgozó üzemek, termeltetők helyi termelői háttérének biztosítása.

Program célja: rehabilitációs foglalkoztatás megváltozott munkaképességű lakosok számára.

Program célja: magas munkaráfordítással készülő hagyományos kézműipari termékek előállítás.

Program célja: a településkultúra, lakóépületek homlokzat felújítási támogatási rendszer kidolgozása.

Program célja: külföldi befektetők, befektetési alapok elnyerésének lehetőségeinek számbavétele.

Összefoglalás

A foglalkoztatási helyzet javításához elengedhetetlen az erőforrások tervszerű egymáshoz rendelése. A falvakban beérkező tőke nem számottevő, alig létesülnek új munkahelyek, a megélhetés alapja a változó színvonalú önellátás, és a kiegészítő alkalmi munka. A falusiak számára az érvényesülés, magasabb jövedelemteremtő képesség, a polgárisodás egyetlen lehetősége az önfoglalkoztatás.

A térség, adottságai szerint a jelenleginél sokkal nagyobb arányú foglalkoztatást, jobb megélhetést lenne képes nyújtani. Ehhez piacképes termék, a korszerű tudás mellett, még számos egyéb feltétel is szükséges, melyek általában széttagoltan található meg a különböző szervezetekben és nem kerülnek összehangolt felhasználásra. Összehangolt foglalkoztatás bővítő és gazdaságfejlesztő programban összekapcsolódnak az állami (munkaugyi hivatali, képzőközpontok), önkormányzati és a gazdálkodó, termeltető szervezetek, vállalkozók eszközei, erőforrásai.

IX. Az erőforrástérkép felhasználásának, terjesztésének tervei, ötletei, megvalósításának módja

Összegzésként elmondható, hogy a települések jövőképek jelenlegi meghatározói az önkormányzatok, melyek amennyiben kidolgozzák falu fejlesztési stratégiájukat, ösztönző hatást váltanak ki a lakossági cselekvőképességekre, önszerveződésére.

Ennek a kiadványnak az a célja, hogy számba vegye hét, Karasica völgyben található település meglévő humán és gazdasági erőforrásait. E térség múltja, jelene és jövője elválaszthatatlan az itt élő emberek mindennapjaitól és együtt gondolkodásra, valamint közös cselekvésre készítet.

A kiadványt ajánljuk elsősorban a települések önkormányzatai és a helyi gazdasági élet meghatározó szereplőinek, annak érdekében, hogy közös gondolatokat ébresszen és a térség tovább fejlesztési lehetőségeit segítse elő.

A korunkra jellemző, felgyorsult ismeretszerzési igényhez igazodóan a kiadvány terjesztését elsősorban a Teleházaknak kell felvállalniuk, valamint az önkormányzatoknak és kapcsolatrendszeiknek saját belátásaik szerint.

Mivel a helyi lakosok vállalkozói, újítói hajlama mindig az adott kultúrában ölt konkrét formát, ezért mindenképpen fontosnak tartjuk, a kiadvány elérhetőségét a könyvtárakból, a helyi önkormányzati hivatalokból a megyei Vállalkozási és Tanácsadó irodákból és nem utolsó sorban a megyei és regionális Munkaügyi Központokból.

Felhasznált irodalom

Pesti János (ed.): Baranya megye földrajzi nevei (Pécs, Baranya Megyei Levéltár, 1982)

Dr. Grünwald Géza (ed.): Magyarország megyei kézikönyvei I-II.,-Baranya megye kézikönyve ([Szekszárd]BO&BO Bt.-CEBA Kiadó-GRUPPA Bt., 1997)

Lovász GY.(ed.): Baranya megye természeti földrajza (Pécs, Baranya Megyei Tanács és a Baranya Megyei Levéltár kiadványa, 1977)

Vendégváro-Látnivalók Pécsen és Baranyában (Miskolc, Well-Press Kiadó, 1998)

Baranya megye településeinek erőforrástérképei és készítői
(A sorozatban megjelent kiadványok)

1. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (1)

"Alapítvány Alsómocsoládért" 7345 Alsómocsolád, Rákóczi u. 71.
Tel.: 72/451-748
(Alsómocsolád, Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás települések
erőforrástérképe)

2. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (2)

"Tóvidék Egyesület" 7678 Abaliget Kossuth u. 80. Tel: 72/498-785
(Abaliget, Bodolyabér, Magyarhertelend, Orfű települések
erőforrástérképe)

3. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (3)

"Istenkúti Közösségért Egyesület" 7635 Pécs, Középdaindoli u. 88.
Tel.: 72/ 250-515
(Pécs-Istenkút településrész erőforrástérképe)

4. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (4)

"Ormánság Fejlesztő Társulás" 7960 Sellye, Batthyány u. 14.
Tel.: 73/480-006
(Besence, Bogdása, Csányoszró, Drávafok, Drávaiványi,
Drávasztára, Kákics, Markóc, Marócsa, Nagycsány, Okorág,
Sellye, Sósvertike települések erőforrástérképe)

5. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (5)

"Dél-Zselici Települések Szövetsége" 7932 Mozsgó, Batthyány u.
13/D, Tel.: 73/413- 075
(Magyarlukafa, Somgyhárshágy, Vásárosbérc települések
erőforrástérképe)

6. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (6)

"Környezetvédelmi és Közösségi Értéktadó Egyesület" 7663 Máriakéménd,
Rákóczi u. 19. Tel.: 69/353-191
(Erzsébet, Fazekasboda, Feked Kátoly, Kékesd, Máriakéménd,
Szellő települések erőforrástérképe)

7. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (7)

"Baranya Megyei Önkormányzatok Társulása" 7621 Pécs, Timár u. 21.

Tel.: 72/ 211-142

(Cun, Drávapiski, Hirics, Kémes, Kórós, Luzsok, Páprád, Vejti települések erőforrástérképe)

8. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (8)

"Baranya Megyei Önkormányzatok Társulása" 7621 Pécs, Timár u. 21.

Tel.: 72/ 211-142

(Bakonya, Bicsérd, Boda, Cserkút, Kövágótöttös, Zók települések erőforrástérképe)

9. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (9)

"Kultúr- és Zöld Zóna Egyesület" 7900 Szigetvár, Basa u. 19.

Tel.: 73/310-625

(Szigetvár település erőforrástérképe)

10. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (10)

"Egészségesebb Gyermekéért Alapítvány" 7900 Szigetvár,

József A. u. 69.

(Boldogasszonyfa, Szentlászló települések erőforrástérképe)

11. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (11)

"Drávamenti Települések Fejlődését Segítő Egyesület" 7838 Vajszló,

Zrínyi M. u. 49., Tel.: 73/ 327-121

(Drávacsepely, Drávaszerdahely, Ipacsfa, Kovácshida települések erőforrástérképe)

12. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (12)

"Villány-Siklói Borút Egyesület" 7800 Siklós, Kossuth tér 1.

Tel.: 72/352-746

(Harkány, Siklós-Máriagyüd, Nagytótfalu, Kistótfalu, Kisharsány, Nagyarsány Villány, Villánykövesd, Palkonya, Vokány települések erőforrástérképe)

13. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (13)

"Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége Baranya Megyei Szervezete" 7626 Pécs, Búza tér 6/b, Tel.: 72/ 210-803
(Bürös, Endréc, Gyöngyösmellék, Kétújfalu, Szőrény, Teklafalu, Zádor települések erőforrástérképe)

14. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (14)

"Komló és Térsége Fejlesztési Kht." 7300 Komló, Pécsi u. 1.,
Tel.: 72/ 482-131
(Egyházaskozár, Hegyhátmaróc, Hosszúhetény, Kárász, Köblény, Magyarereggy, Máza, Szalatnak, Szárász, Szászvár, Tófü, Vékény, Liget, Magyarszék, Mánfa, Mecsekpölöske, Bodolyabér, Magyarhertelend, Komló települések erőforrástérképe)

15. BARANYA MEGYEI TÉRSÉGI ERŐFORRÁSTÉRKÉP (15)

"Bükkösd Község Szolgáltató Kht. Bükkösi Teleház" 7628 Bükkösd,
Kossuth u. 48. Tel.: 73/378-504
(Bükkösd, Cserdi, Dinnyeberki, Helesfa települések erőforrástérképe)

292493

Baranya Megyei Munkaügyi Központ,

7621 Pécs, Király u. 46. Tel.: 506-800 FAX: 506-804

E-mail: bmmk@bmmk.hu

Internet cím: <http://www.bmmk.hu>

Erzsébet

Fazekasboda, a szelíd dombokkal ölelt falu

Feked, német nemzetiségi lakóházak

Kátoly, a patak osztotta főút

Kékesd, Geresdlakról nézve

Szellő központjában lévő